

נ"ט בר נ"טקיי"א ב'

גמ' - רב אמר אסור לאכלן בכותח - עי' תוס' קי"ד א' ד"ה המבשל דהוכיחו מסוגיין דאיכא איסור דרבנן בבישול מי חלב דהא כותח הוא מי חלב ומ"מ אסור לאוכלו, ועי' ברע"א כאן דתמה דא"כ מדוע באמת לא נקט הגמ' לחלב גמור ולאשמועי' טפי דאיכא היתר אף בחלב מדאור', ובאמת דהרא"ש שם סי' נ"א חולק על תוס' וס"ל דכותח הוא חלב מדאור'.

גמ' - ושמואל אמר מותר לאכלן בכותח וכו' נ"ט בר נ"ט הוא. עי' ביאור הגר"א צ"ה סק"ד דדייק מלישנא דשמואל "מותר" דשרי באכילה אפילו לכתחילה.

והנה מבואר בפסחים ע"ו ב' דרב כהנא אמר פת שאפאה עם הצלי אסורה לאכלה בכותח, ועי' ברי"ף חולין [ל"ב א] דכתב דאעפ"י דריחא לאו מילתא מ"מ אסורה הפת בכותח כיון דהוי דבר שיש לו מתירין, שהרי יכול לאוכלה בלא כותח, ועי' בר"ן שם דתמה עליו מסוגיין דהא בסוגיין מבואר דשמואל שרי באכילה את הדגים עם כותח ולא חשיב כדבר שיש לו מתירין מחמת דיכול לאוכלה בלא כותח, ועי' ביאור הגר"א סי' ק"ח סק"ה דדחה לקו' הר"ן "ומדגים אין קושיה דשם אף משהו ליכא" וכוונתו לכאור' דהכא גדר ההיתר הוא דליכא דין טע"כ רק בבא מן הממש ולא טעם מן טעם.

גמ' - והא דרב וכו' עבדו ליה שייפא וכו'. עי' ברמב"ן דתמה דשאני התם דהתבשיל שנתנו בביצעה הוא רק שני וליכא ראייה דאיכא איסור אף בטעם ג' כהא דכותח, ותי' דהשייפא לא היה בה רק תערובות של דבר מר, ועי' בר"ן דתי' דאין כוונת הגמ' להביא ראייה מעיקר המעשה של רב אלא דמהא דאמר רב דמורגש הטעם, ע"כ דאתי לאשמועי' דחשיב טעם גמור ואף בתבשיל אחר יורגש טעמו, ודחיית הגמ' אינו דליכא ראייה אלא הוא דחיה על עיקר דברי רב, ועי' תוס' הרא"ש דיישב דהשייפא היה צונן ודייק כיון דאפילו צונן יהיב טעמא כולי האי, א"כ ברותח אפי' בנ"ט בר נ"ט נמי.

גמ' - שאני התם דנפיש מררה טפי. עי' פמ"ג משב"ז צ"ה סק"א דהביא מספר בית ישראל [לר' ישראל שפירא] דהוכיח בדבר חריף הבלוע לא שייך ההיתר דנ"ט בר נ"ט, ועי' ביד יהודה צ"ה סק"א דדחה דרב סבר דאף בדבר חריף שייך ההיתר של נ"ט בר נ"ט, ולכך הוכיח מזה דליכא כלל היתר של נ"ט בר נ"ט, ודחי הגמ' דהוי מריר טפי מד"ח, ועי' בהגהות רע"א.

וע"ש בבית ישראל דכתב דמוכח לא כן מהא דמבואר בסי' קכ"ב דחריף הבלוע בכלי ושהה מעל"ע ונפלט מותר, ועי' מה דנתבאר בזה עוד בסוגיא דחריף.

רש"י ד"ה קערה - ונו"ט ראשון הוי. עי' בראש יוסף דהוכיח מרש"י דאי הוי טעם ב', שרי כדין נ"ט בר נ"ט, ומוכח דס"ל לרש"י דאף בנ"ט בר נ"ט דאיסורא נמי איכא התירא דנ"ט בר נ"ט, ועי' רש"ש.

רש"י ד"ה - מן הצלי וכו'. לכאור' כוונת רש"י דאי נתבשלו, הוי הבשר בקערה כלי שני ואינו בולע מהקערה, ורק בנצלו יש לו דין גוש דחשיב ככלי ראשון, ועי' בביאור הגר"א סי' ק"ה ס"ק י"ז דהביא מהמהרש"ל דהוכיח מדינא דסוגיין דגוש נידון ככ"ר, דאל"כ איך הקערה פולטת טעם בשר לדגים, אולם הביא מהדרכ"מ דדחה דודאי אם נתנו את הגוש בכ"ש דינו ככ"ש, ורק היכא דעדיין לא נתנוהו בכ"ש דינו ככ"ר, ושאיני הכא דמיד שנתנו את הדגים בקערה עדיין דינם ככ"ר, וע"ע במעדני יו"ט סי' כ"ט אות ר' בביאור דברי רש"י.

רש"י ד"ה נותן טעם - אם היו מבושלים וכו'. הנה בפמ"ג משב"ז צ"ה סק"א חקר אי מאוכל לאוכל איכא דינא דנ"ט בר נ"ט או לא, ובפשוטו מוכח כן להדי' מרש"י דדן בגוונא דבישל את הדג עם בשר אי שרי לאוכלו בכותח, אולם עי' בראש יוסף בסוגיין דכתב דאה"נ זה גופא כוונת רש"י דאי"ז נ"ט בר נ"ט, אולם צ"ע דהא ברש"י ד"ה וצנון כתב דאעפ"י דהוי טעם ראשון מותר בכותח, אולם לדברי הפמ"ג בלא"ה לא שייך בזה היתר דטעם שני, דהא בלע משמנונית האוכל, וצ"ע בכ"ז.

תוס' ד"ה הלכתא - אלא כשהאחד מהן רותח וכו' קליפה מיהא בעי. עי' ב"י צ"ד ס"ח דהוכיח מתוס' הכא דבלוע מכלי אינו אוסר רק כדי קליפה ולא כדי נטילה, ועי' בש"ך ס"ק ל"ג דתמה דשאני הכא דהכלי היה קר ופשיטא דאדמיקר אינו אוסר רק כדי קליפה, והוכיח מזה הש"ך דכוונת הב"י להוכיח מתוס' דגם באופן דהקערה חמה והדגים צוננים לא בעי כדי נטילה, ותמה עליו דכוונת תוס' דבין אם התחתון קר למ"ד תתאה גבר ובין כשהעליון קר למ"ד עלאה גבר בעי כדי קליפה, ואה"נ למ"ד תתאה גבר בגוונא דהתחתון חם בעי כדי נטילה, ועי' בשפ"ד ס"ק ל"ג ול"ד דכתב דיש דיעות דבכלי לא שייך לומר אדמיקר בלע, וממילא בקדירה צוננת למ"ד תתאה גבר לא בעי אף כדי קליפה, וע"כ דכוונת תוס' דבגוונא דהקערה רותחת איכא איסור רק כדי קליפה, ע"ש, ובאמת דעי' בש"ך סי' ק"ה סק"י דהביא מהמהרש"ל דבכלים ליכא נידון דעלאה ותתאה, ותמה עליו מתוס' דהכא, ועי' בראש יוסף דהאריך בישוב דברי המהרש"ל.

שם - פי' ריב"ן דוקא עלו שרו אבל נתבשלו אסור וכו'. בפשוטו יסוד החילוק הוא דעלו היינו דאחד מהן צונן, או הדגים או הקערה, ונתבשלו היינו דתרווייהו רותחין, אולם לא נתבאר בתוס' אם דוקא נתבשלו חשיב כחד טעמא, או דגם נצלו חשיב כחד טעמא, ויסוד הספק הוא אם חילוקו דהריב"ן הוא דשאני בישול דכמו דהמים גורמים דהטעם מתפשט בכולו, ה"נ יש כח לבישול להחשיבו כנ"ט ראשון, ולפי"ז בנצלו דאינו אסור רק כדי קליפה, נידון כטעם ב', או דשורש המעלה של נתבשלו הוא מחמת כח האש, וממילא אין חילוק בין בישול לצלי, [ומהא דתוס' הוכיחו מתנור ליכא ראייה דצלי כבישול, דעי' להלן דמבואר בתוס' הרא"ש דחשיב כבישול מחמת דהאליה הוי דבר שמן, ואוסר לכל הפת, ועי' להלן בהמשך דברי התוס'].]

ובאמת דברא"ש סי' ל' מבואר בשם סה"ת דאדרבא בישול גרע מצלי, דנידון כטעם ב' מחמת המים, וכן הכריע הש"ך סי' צ"ה סק"ד, וחוו"ד שם חידושים סק"ה.

שם - ויש להביא ראיה וכו' ונתבשלו לא גרע מצנון. עי' במעדני יו"ט סי' כ"ט אות א' דהעיר דלפי מה דביאר הרא"ש בהמשך דבריו דליכא ראיה מאלה בפת דשאני בישול דהוי ג' נו"ט, ה"ה י"ל דצנון עדיף מבישול, וצ"ב כוונתו, דהא מהא גופא דכתבו תוס' והרא"ש דבישול מבליע טפי מחורפי' דצנון, הרי ע"כ מבואר דאעפ"י דהבישול הוא ע"י מים מ"מ הוא מבליע טפי מצנון, וצ"ב.

שם - ומתוך לשון וכו' משמע וכו' מבושלים עם הקערה שרי. וצ"ב קצת לפי"ז לשון רש"י ד"ה דגים "נתנן לתוך הקערה שאכלו בה בשר" ואמאי לא כתב דבשלם בקערת בשר, וי"ל.

שם - והא דאמרי' פרק כל שעה וכו' מדלא קחשיב ליה בקנוח נ"ט בר נ"ט וכו'. עי' תוס' הרא"ש דהוסיף ביאור בראיית תוס' "ואפיית הפת הוי כנתבשלו כי טעם האליה נבלע בכל הפת" ומבואר דלא סגי בהא דחלק מהפת נאסר כיון דיכול להסיר כדי קליפה מהפת ולא שייך בזה הגזירה שמא יאכלו בכותח, אלא בעי' לומר דכל הפת אסורה, ומשום דדנין את האליה לדבר שמן, ועי' ש"ך סי' ק"ה ס"ק כ"ג דפסק דבלוע שמן בכלי אוסר עד ס', וע"ש בפתחי תשובה ס"ק י"ג דבמג"א סי' תנ"א ס"ק ל"ז חולק ע"ז, והביא דכן הכריע בנוב"י, אולם עי' בשו"ת באר יצחק יו"ד סי' י"א דכתב דמתוס' הכא מוכח כהש"ך דאל"כ אמאי כל הפת אסורה, ונתכוין לדברי התוס' הרא"ש.

ועי' ברא"ש סי' כ"ט דכתב דכ"ש בישול דמבליע טפי לטעם הבשר מהקדירה בדג מהתנור המבליע טעם האליה בפת, ונראה דאין כוונתו דהוי צלי, ובא להוכיח דבישול הוא כ"ש מצלי, אלא כוונתו דאעפ"י דהוא מפעפע בכולו כדין דבר שמן, מ"מ בישול ע"י מים יש לו כח טפי וכ"ש דנדון אותו כטעם ראשון. ועי' ברא"ש דדחה לראיית תוס' דשאני תנור מבישול דאיכא ג' נו"ט דהקדירה נו"ט במים, והמים נו"ט בדגים, ועי' מהרש"א דביאר דתוס' מאנו בזה משום דכתבו לקמן לגבי קערות דחיישי' דהקערה נוגעת במחבת, וה"נ חיישי' בבישול, וצ"ב דא"כ איך כתבו תוס' בהמשך דבריהם לדחות הראיה מגיעול דשאני בישול דהוי ג' נו"ט מחמת המים, ודחו מביצים, הרי כבר ידעו הכא דאיכא חשש נגיעה, וצ"ע, ובעיקר קו' מהרש"א י"ל דהעדיפו לדחות באופ"א דאיכא שמנונית, כיון דאכתי יהא ראיה לצלי, וצ"ע בכ"ז.

שם - ויש לדקדק וכו' דקא ממעט באכילת שלמים וכו'. וצ"ב אמאי לא הק' על עיקר הא דאיכא הגעלה לקדירה, הא כיון דמיירי גם בליכא ס', הרי ליכא הגעלה כיון דחוזר ובולע, ונמצא דהשלמים של אתמול בלועים בקדירה, ולכא' מוכח דפשיטא להו דבאופן דחוזר ונבלע בכלי גם הריב"ן מודה דחשיב נ"ט בר נ"ט, ורק באופן דהבליעה באוכל ליכא קולא דנ"ט בר נ"ט בבישול.

ועיקר הדבר מבואר ברא"ש בע"ז פ"ה סו"ס ל"ו דכתב דאפשר להגעיל כלי שבלע חמץ קודם זמן האיסור, כיון דהוי נ"ט בר נ"ט, ואפילו להריב"ן דרק עלו אבל לא נתבשלו, דשאני דגים דהוי בליעה של אוכל באוכל, והיינו דהבשר נבלע בדגים, אבל כלי גרע, ועי' בביאור הגר"א סי' צ"ד ס"ק ט"ז דכתב להדי' דתוס' מודו דריב"ן שרי בהגעלת כלים מחמת דהוי ג' נו"ט.

אולם צ"ע דהא בתוס' בהמשך דבריהם כתבו לגבי קערות דיש לאסור אפילו אי נימא דלא כהריב"ן וכו', ומבואר להדי' דלפי הריב"ן ודאי יש לאסור גם לגבי כלים, ולא כהרא"ש, ויש לחלק דשאני חמץ דגם הטעם הג' בכלי הוי טעם המותר קודם זמן איסורו, אבל בקדירה ומחבת הרי הטעם חלב שנכנס לקדירה הוא טעם האסור.

(א) שם - ואין לומר וכו' טעם שלישי לפי שיש מים וכו'. ולכא' מוכח מתוס' דריב"ן אסר רק בצלי, אולם נראה דיש לבאר כוונת תוס' דאדרבא צלי לא אסר הריב"ן כלל, וכוונתם דבישול איכא אסור על המים, משא"כ בשר שלמים שהוא טעם ג', וראיה לזה דאל"כ אמאי תוס' לא דחו דשאני בישול לריב"ן רק מהא דפסק הריב"ן לגבי ביצים דאסור, ולא דחו מעיקר פי' הריב"ן לסוגיין דביאר דבישול אסור, וע"כ דיתכן לומר דבסוגיין איכא עכ"פ איסור על המים, משא"כ בביצים דבפשוטו כל הנידון הוא רק על הביצים ולא על שתיית המים דנתבשלו בהם הביצים, ועי' בתוס' הרא"ש דבאמת דחה מעיקר פי' הריב"ן בסוגיין דבישול שאני, וצ"ע.

(ב) עי' מהרמ"ש דהק' אמאי לא כתבו תוס' דהוי טעם ד' מחמת המים דנתבשלו בהם השלמים מאתמול, וממילא ליכא נמי ראיה מביצים דהוי ג' נו"ט, [אולם על דחיית תוס' הרא"ש מדגים ליכא קו' כיון דמיירי גם בנתבשל הבשר ע"י מים בקדירה, אולם עי' רשב"א ק"ח ב' ד"ה אילימא דכתב דע"כ מיירי בסוגיין בדגים ללא רוטב, דאל"כ הוי ג' נו"ט, וצ"ע], ותי' דלגבי מי השלמים דהשתא איכא אסור דמיעוט אכילתן, ולגבי המים הוא רק טעם ג', ועי' באר יצחק יו"ד סי' ט' דהוכיח מתי' המהרמ"ש דאף בשעת בישול חשיב נ"ט בר נ"ט, דאל"כ אי"ז ג' נו"ט, דהמים והבשר הוו חד, ולא כחור"ד סי' צ"ה סק"א, וע"ש בבאר יצחק כמה אופנים בישוב עיקר קו' המהרמ"ש.

ועי' חור"ד צ"ה סק"ד דהק' על תוס' דהא לגבי הרוטב של הבשר לא תי' דהא הוי רק ב' נו"ט, והוכיח מזה דמחמת הרוטב הראשון חשיב כג' נו"ט, וכמהרמ"ש, וצ"ע דזה סותר לדבריו בסי' צ"ה סק"א הנ"ל.

שם - מטעם זה יהיו נמי הביצים וכו'. יל"ע בהא דנקטו תוס' דריב"ן אסור בבישול גם בטעם ג', אם הוא משום דריב"ן אסור גם בטעם ג', או דס"ל דבישול נידון כב' טעמים, או משום דבישול גרע וחשיב כטעם ב', או משום דחיישי' לנגיעה כדביאר המהרש"א.

והנה בתוס' ע"ז ע"ו א' סוד"ה בת כתבו דריב"ן מודה דבכלי שבלוע בו היתר, ובשלו בו מעל"ע דאינו נידון כבן יומו מחמת בליעת המים כיון דהוי ג' נו"ט, דהראשון בכלי וממנו למים, ומהמים חזר לכלי, ומבואר להדי' דריב"ן שרי בטעם ג' גמור.

אולם מדברי הרא"ש בע"ז דכתב דכל הצד להתיר הגעלה בער"פ להריב"ן מדין נ"ט בר נ"ט הוא רק משום דיש חילוק בין אוכל לכלי, אבל באוכל כה"ג אסור הריב"ן, ומבואר להדי' דאוסר טעם ג' גמור.

שם - משום דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיבא לידי איסור. עי' שו"ת רע"א ח"א סי' ר"ז דהוכיח מהכא דדעת תוס' דלא מצי חייל איסור על טעם שני, [ודלא כהרמב"ן דרק טעם ג' שרי], ובאמת דכן מבואר להדי' בלשון תוס' זבחים צ"ו א' דכתב "אבל כאן הטעם השני בהיתר וקודם שיבא לידי איסור נתבטל הטעם בדגים לפי שהוא שני".

והנה בפשוטו טעם הדין הוא דטעם ב' הוי טעם קלוש ולא מצי חייל עליו איסורא, וכן מבואר בלשון הרשב"א ב"ג ש"ד עמ' פ"ו, אולם בלשון תוס' מדויק דא"ז מחמת דהוא טעם קלוש, אלא הוא מדין ביטול, דכיון דנתבשל במאכל קודם שבא לידי איסור, הוא בטל בו.

ויתכן דלפי תוס' כל הדין נאמר רק היכא דנתבשל באוכל, אבל באופן דהטעם בלוע בכלי, ואח"כ נתחדש סיבה לאיסור על הכלי דיאסר הכלי, ויש לזה ראייה, דהנה בתוס' ק"ח ב' סוד"ה שנפל כתבו דאפשר להגעיל כלי חמץ ב"י בער"פ קודם זמן האיסור, אעפ"י דליכא ס', כיון דאיכא ג' נ"ט של היתר, החמץ בכלי, הכלי במים, והמים חוזרין ונבלעין בכלי, וע"ש בר"ן [מ"ד א] דכתב דלא בעי' לג' נ"ט, אלא סגי בב' טעמים כיון דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא, אולם בדעת תוס' י"ל דבאמת לא סגי בטעם ב' רק באופן דנבלע באוכל, אבל בנבלע בכלי בעי' ג' נ"ט, וצ"ע בכ"ז.

שם - דהא אפילו בשל בה חטאת שרי וכו' דהוי טעם שני באיסור וכו'. עי' מהרש"א בתו"ד דהק' דהא הו"ל טעם שני בהיתר ע"י המים, ותי' דהשלמים נוגעות בקדירה, וצ"ב דהא חטאת תחילת דינו לאסור לזרים והו"ל טעם שני באיסור, ועי' רש"ש דפי' כונתו לענין יוצא, וצ"ע א"כ תי' המהרש"א דהא כ"ז שלא יצא הו"ל טעם שני בהיתר, ומה איכפ"ל דנגעו בקדירה.

שם - משום דמב"מ מדאורייתא בטל ברוב. עי' מהר"ם דהק' דא"כ לא משכח"ל לנותר בכלי הנבלע מבשר קדשים, ולמאי נאמר בקרא וכל כלי נחושת וכו' ומורק ושוטף במים, הא לעולם שרי מחמת ביטול, ועי' ראש יוסף, וע"ע בנקה"כ צ"ג סק"ב דהק' לפי תוס' למאי בעי' לטעמא דכל יום ויום נעשה גיעול, תיפו"ל דבטל ברוב, וע"ע במטה יהונתן צ"ג סק"א דהק' על תוס' דהא בזבחים שם מוקמי' ליה הא דנעשה גיעול לחבירו כרבי, ורבי ס"ל דמב"מ לא בטיל, וע"ש דהאריך ליישב.

ובעיקר דברי התוס' יל"ע דהא השו"ע ריש סי' צ"ח פסק דשומן ובשר הוי מין בשא"מ, וכן נחלקו הפוסקים אם גיד ובשר הוי מב"מ, וכן דנו הפוסקים אי ב' מיני בהמות הוי מב"מ, וצ"ע דלא העירו דבתוס' הכא מבואר דכולהו הוי מב"מ, דאל"כ משכח"ל בקדשים מין בשא"מ.

וע"ע בגליון רע"א על השו"ע דדן אי מוכח מתוס' דדינא דנ"ט בר נ"ט שייך גם במב"מ או לא, ע"ש.

שם - נכנסו במים מיד נאסרו. עי' בט"ז ? דהוא כטעם קמא דהר"ן, הנה ביד יהודה ביאר דכוונתם דלוקח זמן עד דנקלש הטעם, וצ"ב דהא בדינא דבזא"ז דפסק ברמ"א ס"ג דשרי מיירי נמי באופן דתיכף הוציא והכניס, ועוד דהרי מבואר ברמ"א סי' צ"ד ס"ה דהיכא דיש ס' נגד א' מהכלים שרי, ומבואר דל"א דהטעם הנפלט מכלי חלב יכנס לכלי בשר, וכל הנידון דיאסרו המים מחמת פגישת הטעמים, ואי נימא דלוקח זמן, הרי מהיכ"ת דעד הזמן דנקלש אין עובר הטעם מכלי לכלי, וממילא הטעם שיצא מהכלי שאין בו ס' יאסור את הכלי שיש כנגדו ס'.

וע"כ דכוונת תוס' דכמו דבלע הנכנס לגוש ל"א דמה דנכנס בתחילת בליעתו לגוש, הוא טעם א', ואח"כ כשנכנס לשאר הגוש הוא טעם ב', אלא דנין דנבלע בכל הגוש בכח אחד, וה"נ הבלע שנפלט מהכלי למים הוא נבלע בכח א' גם במים וגם בטעם הבלוע בו.

והנה הראשונים דחלקו על טעם זה ס"ל דקודם הוא נבלע במים ואח"כ הוא נבלע בטעם, ולכך הוי נ"ט בר נ"ט, ועי' ברשב"א בתוה"ב דביאר "שהרי אין הקערות פולטות אל בסיבת המים שהפליטן" ומבואר דיסוד הדין הוא דכיון דהבלע שבמים אין בכוחו להפליט בלוע מהכלי, ורק המים גופייהו בכחם להפליט את הבלע מהכלי, משו"ה אנו דנין דנעשה טעם א' במים, ואח"כ עוד טעם בבלע.

ועי' ברא"ש דכתב דגם לריב"ן הדחת הקערות הוי שני בשני, ועי' יד יהודה צ"ה ס"ק כ"א ד"ה והנה שם דביאר כדברים הנ"ל, והביא מהיש"ש דאין אוכל הבלוע מכלי אחר בלוע מכלי אחר, דאע"ג דמכלי לאוכל עובר בלא רוטב, מ"מ מכלי לאוכל הבלוע מכלי אחר לא עובר ללא רוטב, וביאר דס"ל להרא"ש דגם בלוע במים אינו מפליט מכלי אחר.

ובדעת תוס' יש לדון אם פליגי וס"ל דבלוע במים בכוחו להפליט הבלוע מכלי, וזהו דכתב הר"ן דנתערבו שלא באמצעות המים, אולם יתכן לבאר עוד דס"ל דאף דאין נפליטין רק בסיבת המים, מ"מ דנין את המים והבלע כדבר א'.

ועי' להלן בדביר השו"ע דנתבאר דיש לבאר בזה עוד בדברי רע"א ודברי החו"ד.

שם - ואם האחד אינו בין יומו אז אותו שהוא בן יומו מותר. עי' מהר"ם דלכא' גם האיני בין יומו מותר, דכיון דהוא פגום הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא, וכן פסק הרמ"א צ"ה סעי' ג', אולם עי' בי' הגר"א שם ס"ק ט"ז דכתב דהרמ"א דלא כתוס'.

וביש"ש פ"ח סי' ס"ד ביאר דכונת תוס' דלפי הריב"ן דבנתבשלו ל"א נ"ט בר נ"ט, ממילא חשיב דבהדחה נתבשל הכלי דאינו ב"י בכלי ב"י, וכה"ג הטעם הבן יומו חשיב טעם ראשון, ועי' ראש יוסף דהעיר דכ"ז א"ש לטעם א' דתוס' דחיישי' שמא נגעו, אבל לטעם הב' שנאסרו במים הרי הוי נ"ט ג' דשרי לכו"ע אף בנתבשלו, ובפרט דהכא הוי מכלי לכלי, דגרע טפי מאוכל לכלי.

וע"ע בראש יוסף דהביא דבספר ברכת הזבח זבחים צ"ה ב' ביאר דכוונת תוס' דלפי הטעם דחיישי' לנגיעת הכלים נאסר האיני בו יומו בנגיעה בכלי הב"י, ועי' בראש יוסף דתמה עליו דאכתי הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא, דהא הכלי שאינו ב"י אינו נאסר מחמת הטעם של ב"י הבלוע בו, וממילא אינו אוסר אחרים, וצ"ל דכוונתו דמ"מ ע"י דמתערב בו הב"י הוא נאסר לענין לבשל בו לכתחילה כדקיי"ל סי' צ"ג ס"א.

ולביאור זה נמצא דמבואר להדי' בתוס' דאעפ"י דהאינו ב"י אינו אוסר לב"י כיון דנטל"פ אינו אוסר אחרים, מ"מ הכלי הפגום נאסר ע"י הב"י, וא"כ מוכח דתוס' פליגי על הרמב"ן וס"ל דלא בעי' באיסור בב"ח דיתנו תרוייהו טעם זה בזה.

בדברי הרמב"ן [דפוס מערבא]

ד"ה ושמואל - דאעפ"י וכו' טעם כעיקר ה"מ וכו' אבל טעם שני וכו' אין בו כח וכו'. ומבואר דיסוד ההיתר של נ"ט בר נ"ט הוא דלא נאמר דינא דטע"כ על טעם ב', [ולכא' היינו משום דהוא טעם קלוש], וצ"ע דא"כ אף נ"ט בר נ"ט דאיסורא נמי יהא מותר, וברמב"ן ק"ח ב' ד"ה ולפי"ז קשה [עמ' קכ"ב ב'] מבואר להדי' דיש חילוק בין היתר לאיסור, דכתב דבהגעלת כלי שיש בו חמץ מהני קודם שעה ד', כיון דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא, אבל אח"כ הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא, [ובפרט דלפי הרמב"ן ליכא לראיות הראשונים דאיסורא שאני, דהא ראייתם היא מהא דקדירה

שבשול בה בשר לא יבשל בה חלב, ועוד הוכיח הרשב"א בתשו' ח"א סי' תקט"ז מהא דהצריכה התורה הגעלה לכלי מדין, אעפ"י דבאוכל הוי נ"ט בר נ"ט, ולהרמב"ן הרי כל הנ"ל הוי טעם ב' ולא נאמר בכה"ג התירא דנ"ט בר נ"ט].
והיה אפ"ל דס"ל לרמב"ן דבדינא דנ"ט בר נ"ט בעי' נמי לדין ביטול על הפליטה, ולכך התם דמיירי לגבי חמץ דאסור במשהו וליכא דין ביטול, לא מהני, אולם עי' היטב ברמב"ן בפסחים פרק כיצד צולין דמבואר להדי' דלאו מדין ביטול הוא, דביאר דברי הר"ף דפת שאפאה עם הצלי אסור לאוכלה בכותח משום דהוי דבר שיש לו מתירין, ותמהו הראשונים דא"כ אמאי ליכא איסור בסוגיין, ותי' הרמב"ן דשאני דינא דדגים דליכא אף ריח ממשו של איסור, וצ"ע.

שם - תדע דהא אפילו בניתא וכו' ועוד מצנן שחתכו בסכין וכו'. הנה הרמב"ן ד"ה והא דאמרי' הוכיח דטעם ב' הוי טעם גמור מהא דקדירה שבשל בה בשר וכו' ולכך תמה מאי מיייתי ראייה מרב, וצ"ע מדוע הכא הוכיח דנתבשלו אסור ממקו"א, ולא הוכיח לה מקדירה, וי"ל דהכא הנידון הוא לגבי בישול של אוכל באוכל, אבל לקמן הנידון הוא לגבי בישול בכלי, ומסברא הרי יתכן לומר דבישול של אוכל באוכל חשיב טפי כטעם אחד, [וכמו דהפמ"ג צידד דבאוכל ליכא כלל לדינא דנ"ט בר נ"ט בר נ"ט בר נ"ט], וכמו"כ י"ל להיפוך דבכלי יש לדון טפי כטעם אחד [וכמבואר במטה יונתן סי' צ"ה ס"ב, אלא דמהרמב"ן מוכח דל"ל לסברו כדלהלן].

ד"ה והא דאמרי' - קשיא לן וכו' אלמא טעם השני טעם גמור הוא אלא שאינו ראוי ליתן טעם במקו"א וכו'. וי"ל דלפי מה דביאר הרמב"ן לעיל דגדר הדין דנ"ט בר נ"ט דטעם ב' לא נתחדש בו דינא דטע"כ, הרי מיושב בפשיטות דהא מסתברא דטעמא דליכא דין טע"כ משום דהוא טעם קלוש, ושפיר מוכיח הגמ' דכיון דאמר רב דיהיב טעמא כולי האי ע"כ מוכח דאין טעם ב' טעם קלוש, ושפיר אוסר את הג' מדין טע"כ, וכן באמת תי' הריטב"א, וכל קו' הרמב"ן מובן רק אי נימא דגדר הדין הוא דטעם ג' הוי קלוש, ולא מצי חייל עליו איסורא, אבל טעם ב' הוי טעם גמור, ולכך הק' מאי מיייתי ראייה מרב, וצ"ע.

שם - וי"ל וכו' דבר מר היה מעורב בה וכו'. הנה מלשון הרמב"ן משמע דגוף הדבר המר היה מעורב בשייפא, ומ"מ חשיב כטעם ראשון, ולא כגוף הדבר, והוא חידוש, ועי' באו"ש פ"ט ממאכ"א הל' ט' סוד"ה וכיון דפשט מדברי הרמב"ן לספיקו של הפמ"ג דגם בטעם ראשון באוכל ואח"כ בכלי נאמר הדין דנ"ט בר נ"ט בר נ"ט, אולם עי' בלשון התוס' הרא"ש דהביא לדברי הרמב"ן ומבואר שם דתי' הרמב"ן דהעשב נתן בו טעם מר, ויתכן דאח"כ הוציאו אותו, וצ"ע בזה.

ד"ה ויש שמתמיהין - ואומרין שדעת הרב ז"ל וכו'. וכ"כ בהשגות הרמ"ן פ"ט מאכ"א הכ"ג, והנה לדבריהם נמצא דלדעת רש"י טעם ב' באיסור נמי שרי, וצ"ע דברש"י שם כתב להדי' "עדיין היתר הן לאכלן" ומבואר להדי' דאי לאו דהוי היתר ליכא היתר דנ"ט בר נ"ט בר נ"ט, וצ"ע.
עוד יל"ע דלדבריהם תקשי קו' הרשב"א בתשו' דאיך נפרש לקרא דגיעולי מדין, דהרי הרשב"א הוכיח מזה דבעי' טעם ב' בהיתר, או דנימא דדינא דנ"ט בר נ"ט נאמר רק על טעם ג', והרי לשי' זו סגי בטעם ב' דאיסור להתיר.

ועי' במטה יונתן סי' צ"ה ס"ב דכיון מדעתו לאומרים דברש"י מוכח דטעם ב' באיסור שרי, והק' מקדירה דבישל בה בשר וכו', ותי' דבלוע בכלי שאני, דנידון כטעם ראשון, אולם הרי הרמב"ן הביא לקמן נד"ה וזה שאמר] יישוב על קדירה באופ"א, וא"כ עדיין צ"ע מהגעלת כלי מדין, וצ"ע.

עוד יל"ע דאי נימא כתוס' צ"ו ב' דלא נאמר דינא דחנ"נ רק באופן דהאיסור הולך עמו, א"כ לא משכח"ל לעולם לדינא דחנ"נ יאסור, דהרי לעולם בטעם ב' נידון כהיתר, ולכאור' מוכח כצד של הפמ"ג צ"ה משב"ז סק"א דמאוכל לאוכל לא נאמר דינא דנ"ט בר נ"ט בר נ"ט, וצ"ע.

שם - וזו שהוצרך וכו' משום שאם היו וכו'. צ"ע דהא רש"י כתב דלא נקט נמי חלב רותח בקערה, כיון דודאי אסור, וצ"ע לדבריהם הא כה"ג נמי שרי, וע"ז ליכא לתי' הנ"ל, וצ"ע"ג.

שם - וזה אינו כלום וכו'. יש לבאר כוונת הרמב"ן בב' אופנים - או דהם סוברים דאעפ"י דטעם הבשר אינו אוסר את הכותח, כיון דהוי טעם ב', מ"מ הכותח אוסר את הדגים, וע"ז חלק הרמב"ן דליכא איסור בב"ח אלא במטעימין זא"ז, אולם יתכן לבאר בפשיטות טפי דהם סוברים דלא בעי' דהבשר והחלב יטעימו זא"ז, אלא סגי במה דהם מעורבים, ולכך איכא איסור בדגים שנתבשלו עם בשר, כיון דמעורב בהם טעם ראשון של חלב ושל בשר, וע"ז דחה הרמב"ן דלא סגי במה דהם מעורבין אלא בעי' דיטעימו זא"ז, נוכחו דביאר הרמב"ן לקמן לגבי הדחת הקערות], וא"כ הרי זה טעם ב', ולדבריהם הרי מותר בכה"ג.

ד"ה וזה שאמר - ואי קשיא להו וכו' קדירה וכו' הם אומרים וכו'. הנה בפשוטו כוונת הרמב"ן מחמת בישול החלב בקדירה, דאל"כ מ"ש מבישול דגים דשרו, ולפי"ז קשה דהרי הרמב"ן לעיל ד"ה ושמואל הוכיח אף מריחא ומצנון, והתם הרי מיירי דלא נתבשלו עם החלב, אולם ברמ"ך שם מבואר די"ל לגבי ריחא דפולט לגוף האיסור, וצ"ע דמי עדיף ריחא מבישול, ואין לומר דשאני התם דהוי אוכל מאוכל, ועדיף טפי, א"כ הרי תקשי איך התירו בקיבה, הא נמי אוכל מאוכל, וצ"ע"ג בכ"ז.

ויש להוסיף בזה עוד, דהנה היה אפ"ל דבאמת האיסור בצנון ובריחא הוא משום דכיון דהוי טעם ראשון של בשר אסור באכילה בחלב מדרבנן, וליכא ראייה כלל דטעם ב' אסור, אולם הרי א"כ קשה מדוע מותר שמואל מתיר לאכול את הדגים בכותח וליכא איסור דרבנן, הא אוכל טעם ב' של בשר עם חלב, וע"כ צ"ל דכל האיסור שמא יבא לידי בישול, ויבא לידי איסור דאור', וממילא כיון דאי יבשלם הוו טעם ג', ליכא נמי איסור דרבנן, וא"ש ראיית הרמב"ן דאי טעם ב' שרי ליכא נמי איסור אכילה, ומה"ט לא יישבו האחרים דטעמא דאסר רש"י לדגים שנתבשלו עם בשר באכילה עם כותח, מחמת איסור אכילה דרבנן, דהא אם יבא לידי בישול נמי הוי שרי, כיון דס"ל דדעת רש"י דטעם ב' נמי שרי,

ולמה דבארו דטעמא דאסר רש"י לדגים שנתבשלו עם בשר באכילה עם כותח מחמת טעם החלב שנכנס בדג, הרי אף בצנון נימא דאסור מחמת טעם החלב הנכנס לצנון, וכן לגבי ריחא י"ל דזהו טעם האיסור, וכן לגבי קדירה יתכן לומר דהאיסור הוא על החלב הנכנס לבשר, [וצ"ע בפרט זה] ותלוי בנידון דרע"א האם יש בכלי איסור על הבלוע.

אולם למסקנת הרמב"ן והר"ן דלדעות אלו שרי באכילה דגים שנתבשלו בבשר בכותח, תקשי אמאי ליכא איסור דרבנן של אכילת טעם ראשון עם חלב, ולא שייך הסברא הנ"ל דלא שייך בזה הגזירה, דהרי בארו דלגבי קדירה דבשלה עם חלב חשיב טעם ראשון מחמת האור, וה"נ אי יבשל את הצנון או את הפת בחלב יהא אסור מדאורי, וא"כ מדוע שרי באכילה.

אלא דאפ"ל דשאני כלי מאוכל [וע"ד סברת המטה יונתן], ולכך היכא דבישל אוכל באוכל נקלש טפי ולא יועיל הבישול להשביחו, אבל בבישל בכלי דהוא כנוס בו מהני הבישול להוציאו כטעם ראשון, אולם שוב קשה מריחא וצנון, מדוע ליכא היתר דטעם ב'.

עוד יש לדון דבאמת כוונת הרמב"ן ליישב דבישול הראשון של הבשר בקדירה היה ע"י האור, אבל דינא דדגים דנתבשלו עם בשר מיירי בכ"ר שלא על האש, ומדויק לשון הר"ן דכשהביא לשיטה זו כתב דס"ל דעלו דגים עם בשר שרי בכותח, ומשמע דוקא עלו ואל בנתבשלו, והיינו משום דבאמת עם נתבשלו על האור ודאי אסור, ומיושב ההיא דצנון וריחא דנידון כנתבשלו באור, דהא בצנון הרי אזיל הרמב"ן השתא דאיכא שמנונית. ועוד יש לדון דכל האיסור אכילה שמא יבא לידי בישול לא נאמר רק שמא יבשלו בחום דכ"ר אבל לא חיישי' דיבא לבשלו ע"י האור, ולכך ליכא איסור אכילה דרבנן בדגים דנבשלו עם בשר. [כ"ז מבני החבורה שיחי' ועדיין צריך נגר ובר נגר ליישב הדברים היטב].

ד"ה ואין הפירוש - ובוודאי וכו' לפי שאין וכו' נו"ט וכו'. וצ"ב דא"כ מדוע הוצרכו המתירין להיתר דנ"ט בר נ"ט, תיפול"ל דליכא נו"ט כלל.

שם - ועוד כתוב שם טעם היתר הדגים וכו'. יל"ע דנהי דמבואר ברש"י דבעי' טעם מטעם, וטעם מן הממש לא חשיב כנ"ט בר נ"ט, מ"מ אכתי ליכא ראייה דרש"י סובר דבעי' טעם ג', ואדרבא יש לדייק מלשון רש"י שם דסגי בטעם שני היתר, ולא בעי' טעם ג' בשביל היתר, וצ"ב.

א) שם - ואע"פ שהסכמנו לפרש וכו', כאן נמי וכו', ולא אמרינן חלב שבמים וכו', כשם וכו', לפי שאין וכו' ויתנו טעם זה בזה וכו'. וכן הביא הר"ן בשם הרמב"ן, עי' שו"ת רע"א ח"א סי' ר"ז [וסי' פ"ג] דביאר דקו' הרמב"ן דאף דהכותח מותר משום דהבשר בו הוי טעם ג', מ"מ אמאי אין הדגים נאסרים, ולזה חידש הרמב"ן דאיסור בב"ח אינו רק באופן דתרווייהו נותנין טעם זה לזה, והכא כיון דאין הבשר נותן טעם לחלב, אעפ"י דהחלב נו"ט לבשר ל"ה בב"ח.

והנה הרמב"ן הרי בא לבאר מדוע ל"א בהדחת קערות דטעם ב' של החלב והבשר יצטרפו, והנה על קו' זו לכאור' אי"צ לחדש דבעי' שיתנו טעם זה בזה, אלא סגי לומר דחיבור טעם ב' של בשר וחלב כל אחד לגבי הב' נידון כטעם ג', ואי"ז ענין כלל לקו' גבי דגים מדוע אין הדגים נאסרים ע"י הכותח, והרי בדברי הרמב"ן מבואר דהוא חדא קו', ולב' הקו' הוצרכנו לחידוש דבעי' שיתנו טעם זל"ז, וצ"ב.

ואולי י"ל דכוונת הרמב"ן להק' לגבי הדחת הקערות דאחר שנבלע במים טעם אחד, כגון טעם החלב של המחבת, שוב טעם הבשר הבלוע בקדירה נבלע מיד בטעם החלב שבמים, והוי טעם ב' הנבלע בטעם ב', [ומדויק לפי"ז לשון הרמב"ן "ולא אמרינן חלב שבמים" דצ"ב הא אי"ז רק טעם ב' של חלב במים, וע"כ כנ"ל], וע"ז חידש הרמב"ן דכיון דבעי' דכל אחד יטעים את הב', ממילא הרי במה דהחלב מטעימו הוי טעם ג'.

ב) ויש לבאר דברי הרמב"ן, דנידון הרמב"ן הוא האם באיסור בב"ח בעי' רק צירוף בין הטעמים, או דבעי' דהטעמים יתמזגו לדבר אחד, ונפק"מ דאי סגי בצירוף הטעמים, ממילא כל דאין יציאה של הטעם ממקום למקום, אלא הם מעורבין באותו מקום חייל איסור דבב"ח, ואינו נידון כטעם ג', אבל אי נימא דבעי' עירוב הטעמים ומיזוגם, ממילא עירוב הטעמים עצמו גורם נידון כטעם ג'.

ולכך בקו' נקט הרמב"ן דלאיסור בב"ח סגי במה דאיכא עירוב של בב"ח, וממילא אם במים מעורבין טעם ב' של בשר ושל חלב, שפיר צריך לחול איסור בב"ח, וע"ז כתב הרמב"ן דא"כ תקשי בדינא דדגים, דאעפ"י דהכותח אינו נאסר מחמת טעם הבשר כיון דבכותח הוא נידון כטעם ג', מחמת דיצא מהדגים ובא לחלב, אבל מ"מ הרי בדגים גופייהו איכא עירוב של טעם א' דחלב וטעם ב' דבשר, וע"ז חידש הרמב"ן דבעי' דהטעמים יתערבו ויתמזגו זב"ז, וממילא העירוב עצמו גורם דחשיבי כטעם ג', ולכך גם בהדחת הקערות וגם בדינא דדגים מיזוג הטעמים מחשיבו לטעם ג', [ועד כמה דבעי' דיתערבו ע"י נתינת טעם זה היה פשוט לרמב"ן דלא חייל איסורא בלא שכל אחד מטעימו את חבריו].

ג) עי' ברע"א שם דכתב דכ"ז להרמב"ן לשי' דבדינא דנ"ט בר נ"ט בעי' טעם ג', אבל לתוס' דטעם ב' לא חייל עליו איסור, הרי אין הכרח ליסוד הרמב"ן דבעי' טעם זב"ז, כיון דאין הכותח יכול לאסור את טעם הבשר שבדג, ובחזו"א סי' ט"ו ס"ק י"א הק' דלכאו' ע"כ מוכח דפליגי על הרמב"ן, דהנה יש להק' על תוס' דאף דהדגים מותרים, כיון דלא מצי חייל איסורא על טעם ב', מ"מ תקשי מדוע אין הכותח נאסר מחמת טעם הבשר שבא מהדג, דסו"ס הרי נתערב טעם בשר בחלב, ובהכרח צ"ל כהרמב"ן דטעם ב' הוא טעם קלוש ואינו נו"ט בג', וא"כ אי נימא דתוס' סברי כהרמב"ן הרי נפל ההכרח של תוס' מהא דאין הכותח אוסר את הדגים ליסודם דלא חייל איסור על טעם ב', דהא כיון דאין טעם ב' יכול ליתן טעם לחלב, ממילא אין טעם החלב אוסר לבשר, וע"כ מוכח דפליגי על הרמב"ן וס"ל דלא בעי' שיתנו טעם זב"ז, וכתב החזו"א לבאר דבאמת כו"ע מודו לדינו של הרמב"ן, אלא דס"ל לתוס' דודאי טעם הבשר שבדגים נו"ט לכותח, אולם מ"מ לא מצי לחול עליו איסור כשהוא בכותח, כיון דנעשה טעם ג', ולא חייל איסור על טעם ג', וממילא שפיר מותר הכותח כיון דאין טעם הבשר נאסר.

ומבואר מהחזו"א יסוד מחודש, דבדינא דנ"ט בר נ"ט נאמרו ב' דינים, חדא דעל טעם ב' לא מצי חייל איסור, כיון דהוא קלוש, ולכך אין הכותח יכול לאסור את טעם הבשר שבדגים, אולם מ"מ עדיין הוא יכול לאסור את הכותח, כיון דיש לו שם טעם בשר, אלא דנתחדש בזה דטעם ב' נקלש בטעם הג', וחסר בשם טעם בשר שבו, ולכך אינו יכול לאסור את הכותח.

א) עי' בר"ן דהביא לדברי הרמב"ן ותמה עליו דדברי התרומה נכונים, דמהיכ"ת דלא נתערבו הפליטות שלא באמצעות המים, ובפשוטו כוונתו להק' דהוי ראשון בראשון, וצ"ב מהיכ"ת לחוש כן הרי חזי' דנתערבו ע"י המים, ואולי יש לומר דכוונת הר"ן להק' דכיון דטעם החלב מעורב כבר במים שבמחבת החולבת, ממילא הוא מתערב מיד בטעם הבשר, וצ"ב.

ב) ועוד הק' הר"ן דאעפ"י דמתערבין ע"י המים מ"מ ליכא טעם ב' דעמד בהיתר, ובפשוטו כוונתו להק' דאף לפי דרך הרמב"ן דבעי' טעם ג', מ"מ חשיבי דאיסורא, דכיון דעומדים מיד להתערב ולהתמזג דרך המים הרי"ז נידון כטעמא דאיסורא.

אולם עי' היטב בחזו"א סי' ט"ו סוף ס"ק י"א דמשמע מדבריו דכוונת הר"ן להק' על עיקר דברי הרמב"ן דביאר דטעם ב' אינו נו"ט לג', ועי' הק' הר"ן דכיון דחזי' דיש חילוק בין התירא לאיסורא, ע"כ דאי"ז חילוק במציאות, אלא הוא חסרון לגבי דלא יחול עליו שם איסור, וא"כ הרי י"ל גם לגבי טעם ב' דאי לא עמד בהיתר אינו בכלל הדין דנ"ט בר נ"ט, וכיון דמיד שמתערבין במים איכא טעם של בב"ח המעורבין, הוי טעם ב' באיסור ואסור, וכעיי"ז ביאר ביד יהודה סי' צ"ד.

ג) והנה הרא"ש סי' ל' הביא מהתרומה דירקות שנתבשלו בכלי חלבי מותר לאוכלן עם בשר, כיון דמחמת המים איכא ג' נו"ט, ואעפ"י דיש לחוש דנגעו הירקות בכלי, מ"מ רוב הטעם מתפשט דרך המים, ועוד דאין הטעם עובר בלא שירתחו המים, וצ"ב דלכאור' זה סותר לביאור הר"ן בדברי התרומה דהא לפי הר"ן אנו דנין דיתכן דהטעמים נתערבו בלא המים, ואילו ברא"ש מבואר דלעולם הטעם עובר דרך המים, או רובו או כולו, וי"ל דסברת הר"ן הוא רק לגבי חיבור הטעמים שבמים, דבזה אנו דנין דטעם הבשר היוצא מהכלי מתערב מיד בטעם שמעורב כבר במים, אבל לגבי הירקות ודאי דהוא דבר בפנ"ע, ואינו מקבל את הטעם אלא ע"י המים.

וכן צ"ב לטעם ב' דהר"ן דא"כ גם לגבי ירקות נימא כיון דעומד מיד להתערב בירקות אין המים גורמין דיחשבו הירקות טעם ג' מחמת המים, וי"ל דכל סברת הר"ן הוא דוקא כלפי הדין דנ"ט בר נ"ט דאיסורא, דבזה אנו דנין דנאסר קודם דנעשה טעם ג', אבל היכא דהוא טעם היתר ודאי דחשיב מחמת המים כנו"ט ג'.

אולם הנה הש"ך סי' צ"ד סק"ח פסק דהיכא דיש ס' בקדירה ונתן בה כף חולבת התבשיל והקדירה מותרים והכף אסור, וביאר הש"ך משום דהרמ"א מחמיר בדינא דהדחת הקערות, ועי' בבית אדם כלל מ"ז סי' ס"ד דביאר דס"ל כטעמא דהר"ן דחיישי' דהטעמים נתערבו שלא ע"י המים, וא"כ גם בכף אי"ז נ"ט בר נ"ט, אולם לכאור' להנ"ל הרי אופן דהכף דומה לירקות דמודה הר"ן דחשיב כעוד נו"ט, ורק לגבי עירוב הטעמים עצמם חידש הר"ן דאין דנין את המים, וצ"ע.

א) עי' ברא"ש דכתב כדברי תוס' דקדירה דבישל בה חטאת ל"ה נ"ט בר נ"ט דאיסורא, משום דמדאור' מב"מ בטיל, והנה בפשוטו מוכח מזה דנ"ט בר נ"ט דאיסורא הוי חומרא דאור', דאי הוי חומרא מדרבנן הרי י"ל דחומרא זו לא החמירו בקדשים, [ולדברי הש"ך בנקה"כ סי' צ"ג ליכא ראייה, אולם כבר תמה עליו בחו"ד שם].

וכן יש להוכיח, דהא נתבאר כבר דהרשב"א הוכיח דנ"ט בר נ"ט דאיסורא אסור מפר' דגיעולי מדין, וכל מה דיש לדחות לראייתו הוא משום סברת הרמב"ן דרק טעם ג' הותר, וכיון דכבר הוכיח רע"א מדברי הראשונים לענין נותר דטעם ב' נמי הותר, הרי כיון דהרא"ש נקט כתוס' לגבי נותר, ע"כ מוכח דהוא חומרא מדאור'.

ב) אולם הנה הרא"ש בפסחים פ"ב סי' ז' כתב דלא גזרו על הגעלת כלי שאינו ב"י אטו כלי ב"י כמו דגזרו על בישול כלי שאינו ב"י אטו כלי ב"י, דלגבי בישול אי יבשל בכלי ב"י אסור התבשיל מדאור', אבל לגבי הגעלה אף אם יחזור ויבלע מעט מהנפלט, הוא דבר מועט, והוי נ"ט בר נ"ט, וצ"ע הא הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא, ולכאור' מוכח דהוא רק דין דרבנן, והוי גזירה לגזירה, וכן הוכיח ביד יהודה סי' צ"ד, וצ"ע דהא מוכח מהרא"ש דהוא דין דאור', וצ"ע ג', [ואולי י"ל דטעם ב' אסור מדאור', אבל בטעם ג' הוא רק דרבנן, ויובן למה דנתבאר לעיל מהחזו"א דבאמת זה ב' דינים].

ג) והנה הב"י מביא מהסמ"ק דכל הדין דנ"ט בר נ"ט דאיסורא הוא מחמת דין חנ"נ, ולדבריו י"ל דאף אי נימא דחנ"נ בשאר איסורים מדרבנן, מ"מ ס"ל דלא הותר רק טעם ג', וליכא ראייה מגיעולי מדין.

ואפ"ל עוד ע"ד סברת היד"י דהא דקדירה דבישל בה בשר לא יבשל בה חלב חשיב נ"ט דאיסורא אינו משום דבב"א נידון כאיסור, אלא משום דחייל איסורא קודם דנקלש הטעם, וא"כ שפיר י"ל דקודם דנקלש הטעם חייל דין חנ"נ, ובדעת תוס' דלא ניח"ל בדינא דחנ"נ והוצרכו לומר דהוי נ"ט דאיסורא, י"ל דס"ל דכיון דאיכא דין דאין הנאסר וכו' ממילא כיון דאח"כ נקלש האיסור בטל דינא דחנ"נ, ולכך הוצרכו תוס' לבאר דטעמא משום דהוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא, אולם לדעת הסמ"ק הרי ע"כ מוכח דל"ש לגבי דינא דנ"ט בר נ"ט הכלל דאין הנאסר, ועי' בראש יוסף דהוכיח מזה דלדינא דנ"ט בר נ"ט בעי' לדין ביטול, אולם לכאור' אי אמרי' דבאיסורא ליתא להתירא דנ"ט בר נ"ט הרי מסתברא דלאו מדין ביטול אתי' עלה, וממילא י"ל דלפי היד"י אליבא דתוס' באמת שייך הכא הדין דאין הנאסר, ולכך הוצרכו לומר דהוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא, אבל הסמ"ק ס"ל אה"נ הוא מדין ביטול ולכך גם באיסורא שייך הדין דנ"ט בר נ"ט, ומה"ט ליכא לכללא דאין הנאסר, וממילא אף אי ס"ל להסמ"ק דדינא דנ"ט בר נ"ט נאמר גם לגבי טעם ב' מ"מ חייל דינא דחנ"נ קודם שנקלש, אבל לפי תוס' לביאור היד"י הרי בהכרח דלתוס' אמרי' אין הנאסר, דאל"כ תיפול"ל משום דינא דחנ"נ, וולפ"ז מוכח דלא כהש"ך בסי' ק"ה דבב"ח ליתא לכללא דאין הנאסר, ולדברי הש"ך ע"כ דכוונת תוס' דנאסר בב"א].

(א) עי' ברא"ש דכתב דאף להריב"ן דאסר נתבשלו יש להתיר בהדחות הקערות כיון דהוא טעם בטעם ולא טעם באוכל, והנה הרי כבר בארו הפמ"ג וחוו"ד והביאם בפ"ת צ"ב סק"ב דלהשיטות דנצלו אסור מעיקר הדין הרי המים לעולם הוו שני, וא"כ לפי הרא"ש דסובר לענין צלי' כהריב"ן הרי המים גופייהו אסורים בבשר או בחלב, כיון דהוו ב', וכל טעמו של הרא"ש מהני דלא חייל איסור בב"ח על המים, אולם המים עצמם אסורים בבשר או בחלב.

אלא דא"כ צ"ב דהן אמנם להרא"ש גופי' מובן הא דהכלים מותרים כיון דהוו טעם ג' בהיתר, אבל להריב"ן גופי' דבישול נמי חשיב כטעם ב' תקשי אמאי מותרין הכלים בבשר או בחלב, הא הוי טעם ב'.

(ב) וי"ל דהנה הרא"ש בפסחים פ"ב וסוף ע"ז יסד דהריב"ן מודה דבב' כלים ליכא חומרא דנתבשלו, וא"כ הרי בהא אין לדון מחמת דבישול הוי טעם ב' כיון דהוי ב' כלים, וכל דברי הרא"ש באו לבאר אמאי אין המים נאסרין מחמת עירוב הטעמים, וממילא הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא, וע"ז בארו דטעם בטעם לא חייל איסור בב"ח ולכך לא הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא.

עי' ברא"ש סי' ל' דכתב בשם סה"ת ב' טעמים להתיר ירקות שנתבשלו בכלי בשר בכותח, אעפ"י דנוגעין הקדירה, חדא דרוב הטעם מתפשט במים, ועוד דאין הטעם עובר לירק רק ע"י המים.

והנה טעם קמא צ"ב הרי כיון דאיכא מיעוט של טעם דעובר שלא ע"י המים והוי צלי, וצ"ל דאין בבישול מעלת צלי', ומה דעובר ללא המים הוא קלוש ואינו נידון כצלי אלא כבישול, והוי ג' נ"ט.

וטעם ב' נמי צ"ב הרי כבר הוכיחו הפוסקים מסוגיין דבלוע כלי יוצא ללא רוטב, וא"כ איך יתכן לומר דהטעם עובר רק ע"י המים, וצ"ל נמי ע"ד הנ"ל דכל מה דנפיק מכלי הוא רק היכא דליכא מים, אבל כל דהוא בצורה של בישול אין הטעם עובר רק ע"י המים.

טוש"ע סי' צ"ה

סעיף א

ב"י ד"ה ולענין הלכה - וגם מדברי רש"י משמע כן. נראה בכוונתו דהא תוס' הוכיחו מסתימת לשון רש"י דרק בישול דגים עם בשר אסור, אבל בישול דגים בקדירה של בשר שרי, ואי נימא דנצלו גרע היה לרש"י לפרש דמ"מ בנצלו אסור.

בדק הבית - כתב רבינו ירוחם וכו' ואין דבריו נראים וכו'. עי' בארוך מש"ך דביאר דהב"י דייק מלשון רי"ו "בתבשיל של בשר" דאיכא איסור לכתחילה לבשל בכלי חלב אף דאינו רוצה לאוכלו עם בשר, אלא עם תבשיל שבלוע מבשר, [והובא במשב"ז ס"ק ה'] ויש להוסיף דהנה רי"ו בתחילת דבריו כתב דתבשיל שנתבשל בקדירה בשרית מותר לאכול גבינה אחריו, ובהמשך דבריו כתב דירקות שנתבשלו בקדירה חולבת מותר לאכול בתבשיל של בשר, ולכא' הדברים סותרים מדוע בתחילת דבריו לא התיר לאכול עם חלב, ואילו באופן הב' התיר לאכול את הירקות עם בשר, וע"כ כהש"ך דבאופן הב' הנידון לאכול עם תבשיל שרק יש בו בליעה של בשר, וצ"ע בזה.

ועוד יש ליישב דאי נימא דרי"ו אזיל בשיטת הרא"ש דנצלו גרע מנתבשלו, ממילא י"ל דתבשיל דאוכלין אותו עם הרוטב הרי הרוטב נידון כנצלו, אבל ירקות דאוכלין אותן בלא הרוטב שרי כדין נתבשלו.

ב"י ד"ה מצאתי - דאע"ג דקיי"ל תתאה גבר וכו'. נראה דאין כוונתו משום דהעליון עדיין קר, אלא אף באופן דמחמת חום התתאה נתחמם העליון, מ"מ כיון דאינו חם מחמת עצמו, אלא רק מחמת דהתתאה חממו, אינו נידון כשניהם חמין, כיון דכל חומו בא ממנו. ויל"ע דהנה מבואר בתוס' והרא"ש דהדחת הקערות נידון כבישול וצליה, וצ"ב הרי הקדירה היא צוננת, ועי' היטב בשפ"ד סק"ו דגם לגבי הרוטב דנין אם הוא קר או חם, וצ"ב. ועי' היטב ברמב"ן ד"ה ותמה דהק' כקו' הב"י בקו' הב'.

ב"י ד"ה כתב סמ"ק - כתב הרשב"א וכו' יותר מאחד בס' וכו'. עי' יד יהודה ס"ק ? דכתב דלא נמצא כן ברשב"א לפנינו.

ב"י ד"ה כתב הר"ן - אבל במידי דאיסורא וכו'. אולם עי' לעיל סי' צ"ד ס"ה דהביא מהסמ"ק דכל החומרא של נ"ט בר נ"ט דאיסורא הוא רק משום דינא דחנ"נ, ויבואר עוד בעזה"י.

דרכ"מ אות א' - אבל ליתן בכלי חולבת שרי. צ"ב אמאי הביא כן מאו"ה הא מבואר כן להדי' בדברי הרא"ש סי' כ"ט דאף ריב"ן מודה דשרי, ועי' להלן ס"ב בדברי הרמ"א.

משב"ז סק"א - באיסור הוה מה"ת או מדרבנן. הנה בתוס' כתבו דקדירה דבישל בה חטאת ל"ה נ"ט בר נ"ט דאיסורא, משום דמדאו' מב"מ בטיל, ובפשוטו מוכח מזה דנ"ט בר נ"ט דאיסורא הוי דין דאו', דאי הוי חומרא

מדרבנן הרי י"ל דחומרא זו לא החמירו בקדשים, נולדברי הש"ך בנקוה"כ סי' צ"ג ליכא ראיא, אולם כבר תמה עליו בחור"ד שם].

וכן יש להוכיח, דהא הרשב"א בתשו' הוכיח דנ"ט בר נ"ט דאיסורא אסור מפר' דגיעולי מדין, וכל מה דיש לדחות לראייתו הוא משום סברת הרמב"ן דרק טעם ג' הותר, וכיון דכבר הוכיח רע"א מדברי התוס' לענין נותר דטעם ב' נמי הותר, הרי ע"כ מוכח דהוא דין דאו'.

אולם צ"ע דהנה הרא"ש בפסחים פ"ב סי' ז' כתב דלא גזרו על הגעלת כלי שאינו ב"י אטו כלי ב"י כמו דגזרו על בישול כלי שאינו ב"י אטו כלי ב"י, דלגבי בישול אי יבשל בכלי ב"י אסור התבשיל מדאו', אבל לגבי הגעלה אף אם יחזור ויבלע מעט מהנפלט, הוא דבר מועט, והוי נ"ט בר נ"ט, וצ"ע הא הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא, ולכאו' מוכח דהוא רק דין דרבנן, והוי גזירה לגזירה, וכן הוכיח ביד יהודה סי' צ"ד, וצ"ע דהא מוכח מהרא"ש דהוא דין דאו', דהא כתב ככל דברי התוס' לעיל, [נאולי י"ל דטעם ב' אסור מדאו', אבל בטעם ג' הוא רק דרבנן, אולם עי' בביאור הגר"א ס"ק ב' דהראיה דנ"ט בר נ"ט דאיסורא אסור הוא מדינא דקדירה, והרי מהתם ליכא ראיא דאף בנ"ט ג', וצ"ע].

שם - הנה בספר התרומה וכו' בב"י סימן וכו'. בעיקר הראיה מסה"ת יל"ע דאכתי אינו ראיא דגם באופן דהוי אוכל אוכל כלי אוכל דחשיב נ"ט בר נ"ט, ובמה דציין לדברי הב"י אולי כוונתו למה דכתב בב"י או"ח סי' תנ"א בשם הג"א פ"ב דע"ז סי' כ"ד דקדירה של חרס שנותנין בה שיכר כל השנה התיר רבינו אפרים ליתן בה יין בפסח כיון דהוי נ"ט בר נ"ט, דהשיכר אינו חמץ גמור אלא מעורב בו חמץ, ע"ש, ומבואר דגם באוכל מאוכל אמרי' נ"ט בר נ"ט, אולם גם מהתם ליכא ראיא רק להיכא דהוי רק אוכל אוכל כלי אוכל. ויש להעיר עוד בזה דמדברי היש מתירין מוכח דמאוכל לאוכל אמרי' נ"ט בר נ"ט, דהא לדבריהם הנידון דסוגיין הוא מהבשר לדגים ומהדגים לכותח, והרמב"ן לא העיר עליהם מחמת טענה זו. ועי' גליון רע"א סי' צ"ד ס"ב ד"ה ובשלם דכתב נמי דמאוכל לאוכל חשיב טעם אחד.

שם - יראה ברור וכו' אסור. עי' באו"ש פ"ט ממאכ"א ה"ט דהק' על הפמ"ג דמדברי הרמב"ן לגבי שייפא בצעא דמיירי דנתערב דבר מר בשייפא, מבואר להדי' דאף באוכל אוכל כלי אוכל נמי חשיב נ"ט בר נ"ט.

שם - בספר בית ישראל וכו'. עי' ברע"א דהק' מדברי הר"ן דהק' לתי' הגמ' מאי אשמועי' רב דיהיב טעמא, ולדברי הפמ"ג הרי אשמועי' דבבלוע חריף ל"ה נ"ט בר נ"ט, ובאמת דיש להק' להיפוך דהרי הר"ן תי' דרב סבר דאף בנפיש מרריה הוי נ"ט בר נ"ט, ואנן ס"ל דכה"ג ל"ה נ"ט בר נ"ט, וא"כ מבואר דלמסקנא אי"ז בכלל נ"ט בר נ"ט, וע"ע יד יהודה סק"א.

שם - וטעם חלב וכו' ועי' פרישה וכו'. כוונתו דמבואר בפרישה דדן שם בדגים שעלו בחלב אי יש סכנה בבשר, ומבואר דבלא"ה שייך דינא דנ"ט בר נ"ט, אעפ"י דבלעו הדגים חלב צלול.

שפ"ד סק"א - דבקערה אפשר שאין ס' נגד הטוח וכו'. הנה ברש"י קי"ב א' ד"ה קישות כתב דסתם קערה מקנחין אותה, ומבואר דאי לא קנחו אותה בסתמא ליכא ס'.

שם - ודע וכו' קאי אנצלו, ובנתבשלו וכו'. אולם עי' בית מאיר כאן דכתב דהשו"ע קאי על נתבשלו, דהא בנצלו תמיד הוא בנטילה, ולדברי הבי"מ צ"ל דלשון השו"ע לאו דוקא הוא וסגי בס' של הדגים והמים ביחד, וצ"ע דברי הפמ"ג, ועמד בזה ביד יחודה ס"ק ו'.

(א) חו"ד ס"ק א' - דלא הוי נ"ט בר נ"ט בשעת בישול וכו'. ע"ע חו"ד סי' צ"ז ס"ק ד' דהוכיח כן מדברי הט"ז והש"ך שם דכתבו דאף בזב בשר בתנור שלא תחת הפת אסור, [ודלא כהרמ"א שם] ותמהו באבן העזר ובפליתי שם הא הוי נ"ט בר נ"ט, [וע"ש בבי"מ דפסק כדברי הפליתי והרמ"א] ותי' החו"ד דבזמן הבישול ליכא דין נ"ט בר נ"ט, והובא שם בפתחי תשובה סק"ה.

(ב) עי' פתחי תשובה סוף סק"א דציין לשו"ת בית אפרים יו"ד סי' ל"ז דחולק על החו"ד, וע"ש בבי"א דהק' על החו"ד מהא דמבואר בראשונים דאם בישל מים מעל"ע בקדירה של בשר ואח"כ בישל בה חלב שרי, כיון דהבשר הבלוע הוי נ"ט בר נ"ט, אעפ"י דהוא בבישול אחד, ועוד הק' מהמתירים הדחת הקערות, וק' הרי כח א' דרך המים לכלי הב', או לבלע שבמים, [ואף האסורים אסרו רק משום דהטעמים נפגשים בלא אמצעות המים], ולחו"ד הא כה"ג ליכא דין נ"ט בר נ"ט, וכן הק' בהגהות אמרי ברוך על חו"ד סק"א, [ובפשוטו צ"ל דבנוגע לאוסרים בנצלו, י"ל דרק טעם ב' ממש יכול להאסר מחמת דין נצלו, אבל כל דהוא קצת רחוק יותר מטעם ב' לא חייל ביה דין נצלו, ועיקר הסברא מבואר במהרש"ם ח"א סי' נ' לגבי הנידון של נ"ט בר נ"ט מאוכל לאוכל, ע"ש], ועוד הק' מהא דמבואר בראשונים לענין הגעלת כלי חמץ בער"פ דאף לריב"ן שרי כיון דהטעם יוצא מהקדירה למים ומהמים לקדירה, וק' הא הוי הכל בשעת בישול, וליכא דין נ"ט בר נ"ט, ועוד הק' מהראשונים דאסרו נצלו והתירו בישול, והא הוי כח אחד, ומה לי שיש כאן מים.

ובפשוטו י"ל דכל דברי החו"ד מיירי לגבי אוכל בעין דנבלע בכלי דבזה חידש דכל דהוא בשעת בישול הטעם עובר לאוכל ואינו נקלש, אבל היכא דהטעם כבר נבלע בכלי אעפ"י דהוא בזמן בישולו הוא נקלש, וע"ש בבית אפרים דלכאור' כיון לחילוק זה, והק' דמהיכ"ת לחילוק זה, ועי' בבאר יצחק יו"ד סי' ט' דג"כ אזיל בחילוק זה, וצ"ע.

(ג) עוד תמה הבי"א, דהנה החו"ד בתחילת דבריו הביא לדברי השערי דורא דפסק דמאוכל לאוכל ליכא דין נ"ט בר נ"ט, והנה התם מיירי לגבי אפיה של עוגה לצד פשטידא של בשר, דליכא היתר דנ"ט בר נ"ט, דחד בפשטידא וחד בפת, משום דהוי מאוכל לאוכל, ותמה בבי"א שם דמדברי השע"ד הנ"ל מוכח דאף בשעת בישול נידון כנ"ט בר נ"ט, ולכך הוצרך לטעם אחר, אולם למה דביאר החו"ד דהוא מחמת סברא דמקושר לק"מ, דהא רק בכלי איכא דין מקושר ולא באוכל, אולם עי' בלשון רע"א דלא הזכיר להא דמקושר ומשמע דהוא סברא בפנ"ע, וצ"ע. [ולכאור' יש בזה נפק"מ במה דיש להסתפק האם גדר החומרא דשעת בישול הוא משום דחשיב כנפל מיד לתבשיל, או דודאי דנין דנבלע בקדירה, אלא דאינו נקלש במה דהוא עובר לאוכל, דאי נימא דהוא משום מקושר מסתברא דדנין כאילו ליכא כלל בליעה בקדירה, משא"כ לרע"א יל"ע, ונפק"מ אם העבירו אותו לכלי אחר ותחבו בו כף, אי הוי השתא טעם ב' או טעם א', וצ"ע].

(ד) עי' בחו"ד מה דהוכיח מהאו"ה, ועי' בבית אפרים שם דהאריך לדחות הראיה, ע"ש היטב, ואכ"מ.

ויל"ע דהנה באו"ה כלל ל"ד כתב דיש להוכיח כריב"ן דבישול גרע מהא דלא אמר שמואל דדגים שעלו בקערה איכא עוד נוס' מחמת בישול הבשר בקדירה עם מים, וע"כ דכיון דהטעם בא מהמים לכלי ע"י בישול עדיין הוא ראשון, וצ"ע דלפי יסוד החו"ד הרי כה"ג נידון כנ"ט א', כיון דהוא בשעת בישול, וצ"ע.

ה) עי' בדו"ח עמ' פ"ז דכתב רע"א להסתפק בדינו של החו"ד, ועי' שו"ת רע"א ח"ה סי' ל"ג וסי' נ"ב דהוכיח מהאו"ה וכדהוכיח החו"ד, ע"ש, ובחכ"א כלל נ' דין א' מקל בהפסד מרובה, ועי' להלן ס"ב בדין ביצה עוד בזה.

ו) בעיקר הקו' באות ג', וכן שאר הקו', יש לדון ליישב, דהנה נתבאר לעיל בדברי התוס' דבעצם בלע דכל כוחו מחמת סיבת דבר אחר נידון כעוד טעם, אלא דהאוסרים להדחת קערות ס"ל דבלע במים מפליט גם ללא סיבת המים, [ועי' להלן ס"ב עוד בזה בדברי רע"א], ולכך בהגעלת כלים כיון דהבלע עובר מכלי לכלי, וזה שייך רק באמצעות המים, נעשה נ"ט במים ושוב בכלי הב', וכן הדחת הקערות ס"ל למתירים דכיון דהוא רק בסיבת המים הוי עוד טעם, אבל בגוונא דהחו"ד הרי כשנפל חלב מבחוץ לקדירה הדגים שבקדירה יש בכוחם לבלוע הן מגוף החלב, והן מחלב הבלוע בדופן הכלי, דהא מכלי לאוכל עובר בלא רוטב, ונמצא דמהחלב עד הדגים עובר הבלע בכח א', משא"כ בהדחת הקערות דבלע שבכלי או במים אין בכוחם להפליט מהכלי, והאוסרים, הוא מה"ט גופא.

ועל דינא דפשטידא, לפי הדין בסי' ק"ה ס"ז, בכחוש ושמץ, וה"נ י"ל דמיירי בבשר כחוש ופשטידא שמץ, וכיון דאין בלוע עובר מאוכל לאוכל בלא רוטב, אלא דעיסה שמינה מפטמת לבלע הבשר וגורם דנבלע בעוגה, ונמצא דההבלעה היא רק בסיבת העיסה, ולכך דנין את העיסה כטעם בפנ"ע, ולכך הוצרכנו לסברא דמאוכל לאוכל ל"ה נ"ט בר נ"ט.

ולפי"ז המחמם בקבוק שיש בו חלב במים חמים, בכלי פרוה, לא שייך דברי החו"ד, כיון דמכלי לכלי לא עובר בלא מים, ונמצא דכל הפליטה רק בסיבת המים, והוי טעם א' במים, וטעם א' בכלי, ושרי, ומצד נוגעין, הרי בב' כלים לא חיישי' לנגיעה, כמבואר בט"ז סי' צ"ד ס"ק ז', ואף דביאר הפמ"ג דהש"ך בס"ק ח' חושש לנגיעה, אולם ודאי דאין להחמיר לכל זה.

ז) וי"ל עוד עפ"י הנ"ל דגם מבלוע, ולא רק מאוכל בעין, א"ש דברי החו"ד, והיינו מבלוע בכלי לאוכל דרך המים, דגם אי נימא כדביאר הרא"ש סי' ל' דכל הטעם עובר דרך המים, מ"מ הוא עובר בב"א, ולדברי החו"ד הוא נעשה עוד נ"ט במים, דהרי אוכל יכול לבלוע גם מכלי וגם ממים, [ונחלקו בזה החו"ד צ"ב סק"כ עם יד יהודה שם אם בלע במים הוא כבלע באוכל דאינו עובר ממנו לכלי או לאוכל אחר בלא מים, או לא, ואי נימא כיד יהודה דכל מקום דהמים הולכין הבלע הולך עמהם, הרי נמצא דאי"צ לאמצעי של המים, אלא האוכל עצמו יכול לבלוע מהכלי ומהמים עם הבלע שבין], ונפק"מ למה דכתב הש"ך בס"ק ט"ו דריב"ן מתיר ג' טעמים, וביאר הפמ"ג דלפי"ז ע"כ דכל האסירו של נתבשלו הוא משום נוגעין, אולם להנ"ל י"ל דבכח א' לא יורד נ"ט. ונמצא דפעמים גם מחלב בעין ל"א דהולך בכח אחד, כגוונא דס"ק ו', לגבי בקבוק, ופעמים גם מבלע של חלב אמרי' דהולך בכח אחד, כגוונא הנ"ל, וצ"ע עדיין בכ"ז.

סעיף ב'

שו"ע - ואפילו בקליפה וכו'. עי' בב"י דהביא מהרשב"א משום דלעולם הביצה מנוקבת, ע"ש, ועי' באבן העזר סי' צ"ז דנקט בכוונתו דאי לאו דמנוקבת הוי שרי הביצה בכותח, מדין נ"ט בר נ"ט, וכן נראה דנקט במשב"ז סק"ב, [ובפשוטו מוכח דס"ל לפמ"ג דאף בשעת בישול אמרי' נ"ט בר נ"ט], אולם עי' חו"ד סק"ב דתמה דהא בשעת בישול ל"ה נ"ט בר נ"ט, ועוד דהרשב"א הרי ביאר דמה"ט אסרו ביצת אפרוח, והא הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא, [וכן נראה דנתכוין הפמ"ג משב"ז סק"ב להק'] וביאר החו"ד דכוונת הרשב"א לאפוקי דלא תימא דדרך הקליפה אין עובר כלל, ולכך הוכיח דעובר גם דרך הקליפה, וכ"כ רע"א מכת"י.

וצ"ב דאכתי קשה מדוע הוצרך הרשב"א לומר דאיכא נקבים בביצה, הא מביצת אפרוח מוכח רק דאין הקליפה מונעת את העברת הטעם דרך הקליפה, וממילא ליכא היתר דנ"ט בר נ"ט, כיון דהוי איסורא, ובגוונא דביצה דנתבשלה עם בשר אסור כיון דבבישול ליכא היתר דנ"ט בר נ"ט, וצ"ב.

רמ"א - רק עלו וכו' עם חלב עצמו. עי' ברע"א מכת"י דהעיר מה השמיענו הרמ"א בזה הא זהו עיקר דינא דנ"ט בר נ"ט, ותי' דס"ד דרך בנתנו בכותח שרי ואשמועי' דמותר ליתן בכותח לכתחילה, וצ"ב הרי מבואר להדי' במעשה דאמוראי דנתנוהו לכתחילה בכותח, [ועי' משב"ז ס"ק ד', וצ"ע איך יתכן לומר דהוא רק בדיעבד] ועוד יל"ע דהרי רע"א בכת"י בתחילת סי' צ"ה כתב דיש שיטות דכותח דרבנן, ושפיר השמיענו הרמ"א דשרי אף בחלב דאו'.

ט"ז סק"ג - ואין לדקדק דמשמע כאן וכו' וצ"ע לפי"ז מה שזכרתי כאן וכו'. עי' פמ"ג וחוו"ד דנקטו דכוונת הט"ז בסו"ד לדברי האו"ה נסתר דבריו דהסוגיא מיירי לגבי דין נ"ט בר נ"ט, ודבריהם צ"ע דלשונו של הט"ז "דדוקא עם חלב אסור הדג" נראה דכוונתו להק' דבסעיף א' מבואר דהיכא דאיכא חשש דשמנונית כל הנידון הוא רק לגבי אי שרי בכותח, וקשה הרי הדג עצמו אסור משום סכנה, ועל כה"ג לא יועיל דברי האו"ה, דהא בלע הדג מבשר גמור, וכן ביאר בהגהות אמרי בינה, וצ"ע.

א) ט"ז סק"ה - דבזה אנו סומכים וכו'. והביאו הגר"א ס"ק ח', ועי' בפמ"ג משב"ז סק"ה דתמה דמשמע מדברי הט"ז דלהשיטות דאסרו אף בנתבשלו אסור אף בכה"ג, והרי הרא"ש סי' כ"ט כתב דאף לריב"ן שרי הדחת הקערות, וביד יהודה סוף ס"ק י"א תמה דהרי הרמ"א סעיף ג' החמיר בהדחת הקערות, וא"כ לא יתכן דמתיר הכא לכתחילה בב' כלים מחמת דברי הרא"ש, ובפשוטו צ"ל דהרי הרמ"א החמיר בהדחת הקערות מחמת טעם הר"ן דהטעמים נתערבו שלא באמצעות המים, וכמבואר בט"ז ס"ק י"ג, וא"כ בגוונא דידן דהוקלש הטעם קודם העירוב, ודאי דהדרין לסברת הרא"ש דבב' כלים ליכא לדינא דהריב"ן.

ב) והנה לדברי הט"ז והגר"א מבואר דבב' כלים יכול לכתחילה לתנו בכלי הב', והנה מבואר ברמ"א בס"ג דהודחו בזא"ז שרי, ולכא' דינא דהכא דמי ממש לב' כלים, וא"כ אף בדינא דהרמ"א שם שרי לכתחילה ליתן את הכלי הב', וצ"ב דלא משמע כן בלשון הרמ"א שם.

אולם הנה יל"ע האם כל מה דמקל הרמ"א בב' כלים הוא משום דלמקילין בבישול הוו טעם ב' בב', או דילמא דסגי במה דלגבי הכלי הראשון אנו מקילין לדונו כטעם ב', וממילא יש להתיר לכתחילה טעם ב' שנתערב בטעם א', ונפק"מ לגבי הדחת הקערות, דהתם לבתר דנתערב הטעם במים הוי טעם ב', וממילא כשהכניס אח"כ

את הכלי הב', הא הוי טעם ב' שנתערב עם טעם א', דכה"ג לא שרי לכתחילה, משא"כ הכא דהרי ע"כ צ"ל דבגוש אין הטעמים מתערבין מיד, וכדלהלן אות ג' בדעת רע"א, וצ"ע בכ"ז. [העירוני]. ועי' בהפלאה דדן האם מותר לבשל לכתחילה ע"מ ליתן בכלי, ודייק מלשון הרמ"א בסעיף ג' לגבי בזא"ז דמשמע דלא שרי לכתחילה, וה"נ הכא].

ג) עי' ברע"א מכת"י דהק' על הרמ"א כיון דקיי"ל דבישול גרע, אמאי ב' כלים שרי, והוסיף עוד להק' דלשון הרמ"א משמע דאף בבישול בכלי הב' נמי שרי, והא הוי ראשון בראשון, ותי' דלכו"ע נתבשלו נקלש דאינו יכול לאסור, אלא דהחידוש דיכול לאסור, וכל האיסור דנתבשלו הוא מחמת דהחלב נז"ט לדגים, אבל טעם הבשר הבלוע בדגים אין בכוחו לאסור, ולכך כ"ז שייך בחלב, אבל בכלי חלב כיון דתרווייהו הוו טעם ב' אין אוסרין זא"ז, עכתו"ד. [ושמעתי להעיר בדברי הרא"ש א"א לבאר כן, דהא כתב "שטעם שני של הבשר נותן טעם לתוך ממשות החלב" ומבואר להדי' דהבשר אסור לחלב, ולדברי רע"א הרי רק החלב יכול לאסור את טעם ב' דהבשר].

והנה לדברי רע"א ע"כ צ"ל דלפני דהטעמים מתערבים בדגים הם נבלעים בחתיכה, ולכך דנין דהוקלשו קודם שנתערבו, דאל"כ הוי נ"ט בר נ"ט באיסור, דומיא דקדירה.

וצ"ע דהא בתוס' מבואר לגבי הדחת הקערות דחיישי' דהקדירות נוגעין זב"ז, ול"א דקודם נבלע בכלי ואח"כ נבלע בבלע שבכלי, וכן מוכח בפשוטו מדברי רע"א סי' צ"ד ס"ו דבצל דבלע מבשר, כשנפלט למים הוי ראשון במים, ומהמים נבלע בכלי, והוי טעם ב' באיסור, ומבואר דל"א דקודם נבלע בכלי, ואח"כ הוא נבלע בבלע שבכלי.

ונראה דכוונת רע"א עפ"י"מ מה דנתבאר לעיל בדברי תוס' לגבי הדחת הקערות, אם הבלע בסיבת המים או לא, ע"ש, ולכך בדגים הבלועים מבשר ונצלו בכלי חלב, הרי אין בכח הבלע שבדגים להפליט את הבלע מהכלי, רק בסיבת הדג, ולכך הוי טעם א' בדגים ועוד טעם בבלע שבדג, וס"ל לרע"א דכו"ע מודו לעיקר הסברא דבלוע במים יכול להפליט מהכלי, אלא דכ"ז במים, כיון דדנין את הבלע מעורב במים, אבל בבלע בגוש אינו יכול להפליט בלא מים והוי כבלע בכלי, ועי' יד יהודה סי' צ"ה ס"ק כ"ד ד"ה אך דצייד דאין איסור הדחת הקערות בגוש, [אולם בפמ"ג סי' צ"ד משב"ז ס"ק ז' מבואר להדי' דגם בגוש איתא לדינא דהדחת הקערות, ונראה דס"ל לחפמ"ג דהאוסרין בהדחת הקערות ס"ל דאף דאין נפלטין רק בסיבת המים, מ"מ דנין את המים והבלע כדבר א'], אבל בכלים נוגעין זב"ז דביאר הפמ"ג סי' צ"ה משב"ז ס"ק ? דהבל ולחות גורם להעברת הבלע, הרי נמצא דאין הכלי בסיבת ההבלעה, ושפיר תרווייהו מקבלים טעם זה מזה, וכן בגוונא דרע"א בסי' צ"ד ס"ו דמיירי במים, שפיר המים מבליעין טעם הבשר לתוך הכלי ולבלע שבכלי בב"א.

ובאמת דמוכח כן מעיקר דברי רע"א שם, דהא ביאר דבצלים הבלועים מבשר שנתבשלו בכלי חלב לא יתכן שיחול איסור בבשר שבבצל, כיון דהחלב נבלע קודם בתבשיל ואח"כ בבצל והוי טעם ב' בהיתר, וצ"ע דהא מבואר בפמ"ג סי' צ"ד שפ"ד ס"ק ט"ו דטעמא דהרמ"א דהחמיר בנתבשלו לכתחילה משום דחשש לנוגעין, וא"כ ניחוש לנוגעין, [וכן מתבאר מהמהרש"א בתוס' בסוגיין, וכן נקט ביד יהודה צ"ד י"ט ד"ה והרא"ש, ומה דמתיר הרמ"א בדיעבד משום דנצלו נמי שרי בדיעבד, ובפרט לדברי ה"ד יהודה שם [ד"ה והנה בתוס' שם] הרי גם הרא"ש דשרי נתבשלו מחמת המים, הוא רק לגבי חומרא דנתבשלו, אבל היכא דעלו נמי אסור מדין טעם ב' באיסור, אף הרא"ש יודה דאסור, ואעפ"י דכתב בט"ז סי' צ"ד ס"ק ? דהרמ"א לא חשש לנוגעין, מ"מ ביאר בשפ"ד שם דהוא רק מכלי לכלי דבעי' רוטב, אבל מכלי לאוכל חיישי' לנוגעין], וע"כ דכיון דבלוע מבצל אינו יכול להפליט מכלי, ובהכרח או דהרוטב יפליט ויבלע בבצל ובבלע שבבצל, או דהבצל יפליט ויבלע הבלוע שבו, והוי טעם ב' בהיתר.

ולפי"ז ליכא ראייה מהדחת קערות בזא"ז לנד"ד אי שרי לכתחילה.

ד) והנה עיקר הקולא דכלי חולב, מצינו עוד בדברי הפמ"ג שפ"ד סק"ד דהא דמחמיר הש"ך בנצלו הוא רק בחלב, אבל בכלי חולב שרי, וזה מובן לדברי רע"א, אולם מצינו עוד בפמ"ג משב"ז סק"ד וה' דהביא מהפר"ח דשרי לכתחילה להעלות בכלי בשרי ע"מ ליתנו בכלי חלבי, ע"ש, והנה לענין דברי הפר"ח לא יועיל סברת רע"א, דהא הוי נ"ט בר נ"ט, אלא דאיכא איסור לכתחילה לגרום לכתחילה, ובזה צ"ב מה החילוק הוא בכלי חולב או עם חלב גמור.

ש"ך סק"ג - אבל לבשלן לכתחילה וכו' אסור. עי' בהפלאה דדייק דלהעלות שרי לכתחילה, ע"ש.

ש"ך סק"ד - ומהרש"ל בנצלו וכו' מדינא. עי' חו"ד סק"ד דבצלה דגים בקדירה שבשלו בה בשר כיון דאיכא עוד נ"ט של המים בין האוכל לקדירה חשיב כעוד נ"ט, ועי' בהגהות אמרי ברוך דתמה דזה סותר למה דהביא בסק"א מהשערי דורא דבאוכל אוכל ליכא דין דנ"ט בר נ"ט, ועי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' נ' דיישב דשאני הכא דהוא אחרי כלי, דכל הנידון דלא יהא נידון כנצלו, ולזה סגי גם במים בין האוכל לקדירה, ותמה על הנפש חיה דכתב בדברי החו"ד קיים גם בבליעה בכלי.

עוד תמוה דהא כתב בסק"א דליכא דין נ"ט בר נ"ט בזמן הבישול, וא"כ מדוע המים חשיבי כעוד נ"ט, ולדברי המהרש"ם א"ש, ועיקר הסברא כבר מבואר בחי' הפלאה דהיכא דאיכא בלא"ה ב' נ"ט מצטרף טעם ג' אף בכה"ג, ע"ש בכ"ד.

משב"ז סק"ד - כתב המנח"כ וכו' אם בשלן וכו'. נראה דהא דנקט לישנא דבישול הוא לאו דוקא, דאל"כ דל מהכא הא דעשאו ע"ד כן, הרי בלא"ה בבישול אסור לכתחילה בחלב, ופשוט.

שם - ולי צ"ע וכו' אם נאמר משהו ודאי יש וכו' הוי כמבטל איסור וכו'. ומבואר חידוש גדול דכל היכא דגרם נ"ט בר נ"ט אסור אף בדיעבד, אולם באמת דהגר"א סי' ק"ח ס"ק ט' כתב דנ"ט בר נ"ט ליכא אף משהו, ומה"ט אינו נידון כיש לו מתירין, ובודאי דלהל' יש להקל.

שפ"ד סק"ב - ויל"ע וכו' לדידן דמחמירין אפשר חששו וכו'.

שפ"ד סק"ג - יש לעיין. עי' עוד בשפ"ד סק"ט דהאריך בזה.

שפ"ד סק"ד - ודע דמיני הריפות וכו'. עי' לעיל סי' צ"ד משב"ז סק"ז.

סעיף ג'

רמ"א - אבל אם הודחו בזא"ז וכו'. מלשון הרמ"א מבואר לכאור' דהוא רק דין בדיעבד, אבל לכתחילה אסור להדיח בזא"ז, ולכאור' הביאור בזה דכיון דמבואר בתוס' וברא"ש דבהדחת הקערות יש לדון אף מחמת דינא

דנתבשלו, משו"ה יש לאסור אף בהודחו בזא"ז לכתחילה מדין נתבשלו, ועי' לעיל סעיף ב' מה דנתבאר דיתכן לחלק בין זה לבישול בב' כלים דשרי לכתחילה, וע"ש דרע"א דמייר אף בנתבשלו בכלי הב'. עי' ביאור הגר"א ס"ק י"ח דלא שייך בזה הטעמים של תוס', והיינו דלא שייך בזה נגיעה, וכמו"כ לא שייך לומר דנאסרו המים, דהא הטעם של הכלי הראשון כבר הוקלש במים, וצ"ל דאעפ"י דביאר הר"ן דטעמא משום דהטעמים מתערבים שלא באמצעות המים, כ"ז כשיש ב' טעמים במים דכה"ג אנו דנין דנתערבו שלא דרך המים, אבל היכא דכבר היה הטעם במים בלא עירוב של עוד טעם, אנו דנין דכבר הוקלש הטעם במים.

ט"ז ס"ק ט' - מראית עין לפי שמערין וכו'. עי' היטב בט"ז סי' צ"ד סק"ו, ויבואר שם עוד בעזה"י.

ש"ך סק"י - לפי שטעם שני מיד נותן טעם לתוך ממשות. לכאז' כוונתו דדנין דהשומן נמחה בתוך המים ולא רק דנתן טעם במים, וצ"ע דלא הזכיר הש"ך דנחלקו בזה השערי דורא והב"י בבדה"ב, וצ"ע.

שם - וגם השומן נוגע בכלי וכו'. וצ"ב דא"כ איך כתב השו"ע דמועיל ס' כנגד השומן, הרי עד כמה דחיישי' לנגע השומן בכלי, הרי לא נתערב השומן במים, נודמי למה דמבואר בש"ך סי' צ"ד סק"ח דלדעת הרמ"א דהחמיר בהדחת הקערות, אף ביש ס' כנגד הכף נאסר הכף, וביאר בפמ"ג שם משב"ז סק"ח דודאי לפי הסברא דהחומרא בהדחת הקערות משום דהמים נאסרו, הרי ודאי דכל דאיכא ס' שרי, וכל דברי הש"ך הם לטעמא דהכלים נוגעין זה בזה, וממילא לא איכפ"ל דאיכא ס', דהא הטעם עובר אף בלא המים, אלא ע"י נגיעה לחוד, וה"נ לא יועיל הא דאיכא ס' כנגד השומן, כיון דחיישי' לנגיעה, וצ"ע. עוד יש להעיר למאי בעי' דנגע בקדירה, הא לפי החו"ד בשעת בישול חשיב כטעם אחד, ואי נימא דהוא מדין מקושר א"ש.

עוד יש להעיר דלפי הצד של הפמ"ג דנבלע באוכל ואח"כ בכלי אי"ז נ"ט בר נ"ט, הרי אף אם אין השומן נוגע בכלי, נמי אסור, וצ"ע.

משב"ז סק"ז - ועכ"פ לאכול וכו' עי' סימן א' וכו'. לכאז' כוונתו דכיון דהבלוע הוי נ"ט בר נ"ט משו"ה אעפ"י דלכתחילה אסור לאכול עם חלב, מ"מ בדיעבד שרי כדין הרמ"א, ומשו"ה ליכא נמי איסור לכתחילה לאפות את הפת בתנור, כמבואר בסי' א' דכל היכא דשרי בדיעבד לא אסרו לכתחילה שמא ישכח.

ועי' בפמ"ג סי' צ"ז משב"ז סק"ד דכתב דלפי המחבר דשרי נצלו לכתחילה הרי ע"כ צ"ל דדינא דתנא שטחו באליה הוא מחמת השומן, אבל להרמ"א דשרי נצלו רק בדיעבד הרי לכתחילה איכא איסור לאפות, אעפ"י דשרי בדיעבד עם חלב, ורק האיסור בדיעבד איכא רק ביש בו שומן, ולכאז' זה סותר לדבריו הכא.

והנה בשפ"ד סק"ב מבואר דהיכא דאיכא בפת נ"ט בר נ"ט כיון דאיכא איסור לגרום נ"ט בר נ"ט אסור לאכול אף במלח, ע"ש, ולכאז' אי נימא דכל האיסור הוא רק לכתחילה, הא ליכא גזירה, אולם למה דמבואר בפמ"ג סי' צ"ה משב"ז סק"ד כל היכא דגרום נ"ט בר נ"ט איכא איסור בדיעבד מדין אין מבטלין איסור לכתחילה, אולם הרי בדבריו במשב"ז מבואר דף היכא דכל האיסור הוא רק לכתחילה איכא איסור אכילה, וצ"ע בכ"ז.

משב"ז סק"ט - כוונתו דאף דלכתחילה אנו מחמירין בנתבשלו, וא"כ יש לאסור את הכלי שאינו ב"י לבשל בו במינו, כיון דבלוע בו הטעם של מין הכלי דהוא ב"י, כיון דאי"ז נ"ט בר נ"ט, מ"מ כיון דהוא ע"י ב' כלים הרי

הרא"ש מתיר, והוסיף דאעפ"י דהרא"ש הרי שרי בהדחת הקערות, וא"כ לדידן דחיישי' דבלע שלא באמצעית המים, הרי יש לאסור לאכול עם חלב כיון דהוא טעם ב', מ"מ כל האיסור הוא רק כשטעם א' באוכל וא' בכלי, אבל היכא דהוא ב' כלים יש להקל אף לדידן.

משב"ז ס"ק י"א - והכל שרי אף המים. לכאור' צ"ב הרי כיון דלכתחילה חיישי' בנתבשלו דנתערבו הטעמים בלא המים, הרי ביאר בט"ז סק"י דמים חשיב לעולם לכתחילה, וא"כ מדוע המים מותרים, וצ"ל דדוקא לגבי נטל"פ החמירו, אבל הכא דהוא נידון לחוש לשיטת הריב"ן יש להקל אף במים, וצ"ב, [ואף דהמהרש"ל אוסר נצלו בדיעבד, מ"מ ע"כ הכא שרו המים, דאל"כ כיון דנאסרו המים, ממילא אף הקערות יאסרו, וע"כ דכיון דבאו הטעמים מב' כלים שרי, וכמבואר בשפ"ד סק"ד דלא החמיר המהרש"ל בב' כלים, ע"ש].

שפ"ד סק"ט - והפר"ח כתב וכו'. ומבואר דלפי הפר"ח הא דאסור הדחת קערות לכתחילה משום דחיישי' לסברת הראשונים דהטעמים נתערבו, ולפי הפמ"ג הוא משום דינא דגרם נ"ט בר נ"ט לכתחילה, ויש להעיר דלעיל שפ"ד סק"ד כתב דהאיסור לכתחילה בדבש דסו"ס צ"ד הוא משום דעירוני ניצוק וחיישי' דהטעמים נתערבו.

שפ"ד סק"י - כוונתו דקשה על הש"ך כיון דהמחבר לא חישי לנוגעין מדוע בשומן חיישי' לנוגעין, וע"ז תי' דהשו"ע מתיר אף אם נוגעין, משום דס"ל דעיקר הטעם או כולו עובר רק דרך המים, וס"ל לש"ך דכ"ז שייך לגבי הטעם שעובר מכלי לכלי, אבל באוכל שנוגע בכלי שפיר עובר הטעם גם בלא המים, אולם הרא"ש בסי' ל' כתב גם לגבי ירקות שנוגעין במים דעיקר הטעם או כולו עובר רק ע"י המים.

(א) רמ"א - ואם עירה וכו'. עי' ט"ז ס"ק י"ג דביאר דטעמא משום "חושבים קילוח העירוני כאילו הוא בכלי שמערה ממנו" והיינו דמדין ניצוק אנו דנין דהכלי התחתון מחובר לעליון, וכיון דהתחתון מבליע כדי קליפה, משו"ה אנו דנפגשו הטעמים במים ונאסרו, וזהו כוונת הפמ"ג דהוא מדין ניצוק.

(ב) ועי' בש"ך סק"ה דכתב לתמוה על הרמ"א דבעירוני לא שייך טעמי הר"ן בהדחת הקערות, ולכאור' כוונתו דאחרי דהודחו המים בכלי החלבי הרי עמד הטעם בהיתרו, וכשמערה אח"כ את המים הוי נ"ט בר נ"ט, ואף דהוי נתבשלו, הרי הרמ"א מתיר בדיעבד, אולם בדעת הט"ז י"ל דבזמן העירוני הרי הכלי עדיין פולט למים, ומיד מתערבים הטעמים.

(ג) ובש"ך בתחילת דבריו הק' דברמ"א בס"ב משמע דשרי ליתן בכלי שלהם אף בעירוני, וכתב דדוחק לומר דהמאכל מותר והכלי אסור, ועי' בשפ"ד סק"ה דתמה דהרי כל האיסור הוא מדין ניצוק, הרי לא יתכן לומר דהמים מותרים והכלי אסור, וביותר דהרי כל האיסור בהדחת הקערות הוא משום דהמים נאסרו, וא"כ הרי לא יתכן דהמים מותרים והכלים אסורים.

וצ"ב אמאי לא חילק הש"ך דבס"ב מיירי בניצוק דפסק הקילוח, ולהדי' מבואר בש"ך צ"ד ס"ק ל"ד דבנפסק הקילוח שרי.

(ד) בחו"ד סק"י תמה על הרמ"א הרי מבואר בסי' צ"א ס"ד דליכא דין כד"ק בלח, וא"כ הרי לא נאסרו המים ואיך נאסור את הכלי, [ולדברי רע"א בגליון סי' צ"א סק"ו דבלא נפסק הקילוח איכא איסור גם בלח א"ש], ותי'

דהוא מחמת המנהג דהביא הרמ"א לעיל סי' צ"ד, אולם הרי בביאור הגר"א ס"ק כ"א כתב דדין הרמ"א הוא לפי טעם ב' דתוס', והיינו דדין דהטעמים נתערבו במים, בלא שנבלעו במים, וה"נ דרך העירוי מתערבים הטעמים. ואולי י"ל עפ"י סברת הר"ן דהאיסור בהדחת הקערות משום דאין הטעם נבלע במים, ועדיין הוא ראשון, הרי שפיר י"ל דע"י כח העירוי נבלע טעם הבשר שבעירוי בכלי התחתון, [ואעפ"י דלגבי הדחת הקערות בעי' דהטעמים יתערבו במים, ואינם אוסרים את הכלי, וכדחזי' דבהודחו בזא"ז שרי לכו"ע, וע"כ משום דאם אינו נפגש עם עוד טעם הוא נקלש, מ"מ יתכן דכח העירוי עדיף, דרק במנוחת הטעם במים הוא נקלש, אבל בעירוי אינו נקלש].

שם - אבל אם עירה וכו' דאין עירוי ככלי ראשון וכו' יבלעו זה מזה. הנה מקור הדין באו"ה כלל ל"ד י"ח, וע"ש דביאר דאעפ"י דאנו מחמירין דעירוי ככ"ר, שאני הכא דלאחר דהגיע העירוי לכלי, הוא נעשה כלי שני, וממילא אין בכוחו להבליע בכלי הב', ותמוה דהרי הרמ"א פסק בסי' צ"ב ס"ז דבלא נפסק הקילוח דינו ככ"ר, וא"כ הרי גם לאחר דבא על הכלי עדיין דינו ככ"ר, וביותר דהרי הש"ך ס"ק י"ח הביא מאו"ה דמערה מכלי של איסור אין נאסר רק הכלי דבא עליו הקילוח, ועי' בשפ"ד שם דהאריך לבאר דזה דלא כהרמ"א הנ"ל בסי' צ"ב, דהא לא נפסק הקילוח,

והנה בלשון הרמ"א מבואר בטעמא דמילתא דאעפ"י דעירוי ככ"ר, מ"מ כיון דבעי' שיפליט ויבליע מזה לזה משו"ה הקל הרמ"א דאינו נידון ממש ככ"ר ואינו יכול גם להפליט וגם לבלוע, ולכאור' הוצרך לזה מחמת דאזיל לשי' דכ"ז שלא נפסק הקילוח דינו ככ"ר, ולכך ביאר לסברא הנ"ל,

ועי' בחו"ד צ"ב ס"ק כ"ג דחידש דכל מה דעירוי שלא נפסק הקילוח נידון ככ"ר, הוא רק לגבי בליעה או פליטה ולא לגבי בישול, ולא לגבי שיפליט ויבליע בב"א, ויישב בזה דברי האו"ה דהביא הש"ך בס"ק י"ח דלא סתר לדברי הרמ"א בסי' צ"ב, ולפי"ז א"ש דברי הרמ"א הכא דלעולם יסוד ההיתר הוא כדביאר האו"ה דרק בכלי שפוגע בו הקילוח נידון ככ"ר, אלא דהוסיף הרמ"א דטעמא דאינו אוסר את הכלי הב' משום דאינו מפליט ומבליע בב"א, אולם עי' בשפ"ד כאן ס"ק י"ח דמתחילה רצה לומר כדברי החו"ד, אולם השיג ע"ז מדברי התרוה"ד אולם עדיין יתכן לומר כן בדעת הרמ"א.

אולם עיקר דברי החו"ד צ"ע דהא מיירי כהא גם באופן דיש שומן בעין על הכלים, ובכה"ג הרי לא בעי' לבליעה ופליטה כאחד, אלא סגי דהעירוי יבליע את השומן בכלים, ובשלמא לאו"ה דס"ל דהוי ככ"ש, א"ש דגם לגבי שומן בעין לא מהני כ"ש של עירוי להבליע, ובאגרו"מ ח"א סי' מ"ב יישב דברי החו"ד דס"ל לרמ"א דאין בכח העירוי למיעבד ב' פעולות, ומשו"ה גם באופן דאיכא שיירי מאכל הרי צריך העירוי לחמם את האוכל ולהבליעו בכלי, והוכיח כן מדברי הרמ"א, דכיון דיסוד דסברת הרמ"א דאין בכח העירוי להבליע ולהפליט כאחד, מדוע בשיירי מאכל שרי, וע"כ כנ"ל.

אולם עדיין צ"ב דבאופן דמערה מכלי איסור, הרי עדיין קשה דכה"ג הרי אי"צ רק להבליע, דהכלי כבר פלט את האיסור למים, והשתא הוא רק מערה על הכלי היתר, ובשלמא האו"ה דשרי הוא משום דס"ל דבכלים שלא פגע

בהם הוא נידון ככלי שני, אבל הרמ"א דפסק דלעולם נידון ככ"ר, הרי קשה דשאר כלים נמי נאסרו ע"י העירוי, ואיך פסק הש"ך בס"ק י"ח כדברי האו"ה לגבי עירוי מכלי איסור, ובחוו"ד בתו"ד הרגיש בזה ודבריו צ"ב.

בעיקר הדין יש להעיר דבסי' צ"א ס"ד קיי"ל דהיכא דל"ש כדי קליפה לא נאסר כלל, וא"כ קשה דבשלמא בהדחת הקערות שפיר אסור כיון דכ"ר מבליע בכולו, אבל בעירוי מכ"ר אעפ"ע דבלעו מכ"ר, מ"מ אין המים נאסרים מהכלי הב', כיון דהוא רק מדין עירוי, והיינו כ"ק, איך אוסרין, ועמד בזה בשו"ת פנ"יח סי' כ"ד, ובחוו"ד ס"ק י' כתב ליישב דהוא עפ"י המנהג בסי' צ"ד ס"ה לאסור בנ"ט בר נ"ט את הכלי, משו"ה אסר הרמ"א את הכלי, וצ"ב דהא מבואר ברמ"א דבעירה על כלי חלבי וכלי בשרי מותר וליכא איסור מחמת המנהג, ועוד צ"ב דהגר"א ס"ק כ"א כתב דדינו של הרמ"א הוא לטעם ב' דתוס', ומבואר דלאו משום מנהג אתינן עלה, וי"ל עפ"י מה דנתבאר דעיקר הסברא בזה הוא דהטעם מתמזג רק לאח"ז, ולכך אף דקיי"ל דבמים ליכא דין כד"ק, מ"מ הרי כיון דטעם הבשר המעורב במים הוא ראשון, והעירוי מבליעו כד"ק במחבת,

סיכום השיטות בדין נ"ט בר נ"ט לכתחילה

סי' צ"ד

סעיף ה'

סי' ק"ג

ס"ב

כתב הרמ"א די"א דהיכא דהאיסור פגום, אעפ"י דהתבשיל מותר, מ"מ הקדירה אסורה, ואם האיסור נותן טעם לשבח בתבשיל הב' אסור ובעי' ס', אבל אם נערו את התבשיל הראשון בכף, ואח"כ תחב את הכף לתבשיל שני והוא ג"כ פוגם, הקדירה מותרת. ועי' ט"ז ס"ק ו' ש"ך סק"י וביאור הגר"א ס"ק י"א דטעמא משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא, האיסור בכף, הכף בתבשיל, התבשיל בקדירה, ועדיין הוא היתר כיון דהוא פגום.

ועי' בט"ז דנקט דבתחב את הכף בתבשיל של איסור המושבח, ואח"כ תחב את הכף לתבשיל הפוגמו דנמי שרי מדין נ"ט בר נ"ט, דכיון דנפגם בתבשיל הב' הוי טעם ב' בהיתר, והש"ך חולק כמדויק בלשון הרמ"א, וכתב בנקוה"כ דע"כ הוא, דהא קיי"ל בסי' צ"ה דלא שרי נ"ט בר נ"ט אל היכא דהוי ג' טעם היתר, ודבריו תמוהים, דהא בכף היה טעם אחד, ובתבשיל טעם ב', ובקדירה טעם ג', ועדיין הוא היתר, ואעפ"י דבכף היה טעם אסור, הא הכלי מקלישו, והשתא דהוא פגום הרי איכא טעם ג' היתר בקדירה, וכן עי' בפמ"ג ס"ק ? דאעפ"י דס"ל דמאוכל לכלי ליכא דין נ"ט בר נ"ט, מ"מ הכא כיון דאיכא טעם קלוש בכלי, הרי"ז נידון מכלי לאוכל, וצ"ע. אלא דא"כ צ"ב מדוע בדין הרמ"א לא אמרי' דהתבשיל הוא טעם א', ובקדירה הוא טעם ב', וממילא לא מצי לאסור את התבשיל דהושבח ע"י, אולם בזה י"ל חדא עפ"י הפמ"ג דמאוכל לכלי לא חשיב נ"ט בר נ"ט, ועוד י"ל דס"ל דתבשיל חשיב ממשו, דמעורב בו עיקר האיסור הפגום, ונחשב כממשו, [אולם בדברי הרמב"ן לגבי שייפא מבואר דנידון כטעם, וצ"ע].

ובמג"א או"ח סי' תנ"ב סק"ו כתב דהמגעיל כלי חמץ ב"י צריך ליזהר שיהא ס' כנגדו, ואם מגעיל הרבה כלים בזא"ז צריך ס' כנגד כולם, כיון דהאיסור חו"מ, ובהגהות רעק"א אות ד' [מ"י] חולק דכיון דבתחילה היה ס' כנגד האיסור והיה היתר, הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא, ואינו חו"נ, ואעפ"י דקיי"ל דבחמץ נ"ט בר נ"ט אסור, היינו משום דשמו עליו, אבל הכא כיון דבטל בס' אין שם חמץ עליו, והוכיח כן מדברי הרמ"א הנ"ל דאע"ג דהיה עליו שם איסור, כיון דהוא פוגם, וטעם פגום בטל ברוב, כמבואר בריש סי' ק"ג דקיי"ל כדעת הרשב"א, פקע שם איסור ממנו, והוי נ"ט בר נ"ט דהתירא, [ומבואר נמי דנקט לסברא פשוטה דאעפ"י דהיה בכלי טעם חמץ, ולדברי הרשב"א חמץ חשיב אסירא בלע, מ"מ הוא נקלש בכלי, ובמים הוי טעם ב' בהיתר, ולא כהש"ך הנ"ל]. וברעק"א או"ח סי' תמ"ז אות כ' [מ"י]

וצ"ב סברת רעק"א דהא קיי"ל דאיסור שנתבטל חו"נ, ומ"ש חמץ [להרשב"א דנידון כאסירא] דאינו חו"נ,

והנה נתבאר דבדרי הרא"ש מוכח דנ"ט בר נ"ט דאיסורא הוי דאו', והנה מבואר ברא"ש בפסחים פ"ב סי' ז' דבאינו ב"י הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא, ולכך שרי להגעילו אף בפחות מס', וזו ראייה לרמ"א.

ובאגלי טל מלאתכ דש אות ל"ו בהג"ה כתב דדין הרמ"א הנ"ל בסי' ק"ג תלוי אם נ"ט בר נ"ט דאיסורא אסור מדין חנ"נ, או משום דאיסורו לא פקע, דלשי' הסמ"ק דהוא מדין חנ"נ, הרי היכא דהוא פגום ולא נעשה חנ"נ שרי, אבל אי נימא כהרשב"א דלא מצי חייל איסור מחודש, שפיר אמרי' דמדין חו"נ הדר שם איסורו, וליכא היתר דנ"ט בר נ"ט, ובחזו"א סי' כ"ט ס"ק ט' תמה עליו דא"כ מדוע הרמ"א פסק כן, הרי כל הפוסקים אזלו בשיטת הרשב"א, ואיך אפשר להקל כהסמ"ק, ועוד הק' דהא דין חנ"נ בשאר איסורים הוא מחלוקת, ונ"ט בר נ"ט בשאר איסורים כו"ע מודו, אלא ע"כ מוכח כבאורו של רעק"א דכיון דבטל ברוב פקע איסורו וחשיב כהתירא.